

DVA PREDROMANIČKA CIBORIJA IZ CRKVINE U GALOVCU KOD ZADRA

JANKO BELOŠEVIĆ
Filozofski fakultet u Zadru
Faculty of Philosophy in Zadar

UDK/UDC: 73.033(497.13)+904(497.18 Galovac)
Izvorni znanstveni članak
Original scientific paper

Primljeno: 1993-10-15
Received

Od brojnih nalaza ulomaka predromaničke plastike i skulpture otkrivenih višegodišnjim sustavnim istraživanjima kompleksnog arheološkog nalazišta Crkvina u selu Galovcu kod Zadra, koji svojim tipološko-funkcionalnim i likovno-stilskim osobitostima predstavljaju značajni arheološki fundus predromaničke spomeničke baštine, autor u radu obrađuje samo dva ciborija - jedan šesterostraničan a drugi četverostraničan.

Ciboriji su jedinstveni i rijetki arhitektonsko-skulptorski spomenici predromaničkoga kamenog crkvenog namještaja, a otkriveni su samo na najznačajnijim starohrvatskim lokalitetima Dalmatinske Hrvatske - Bijaćima kod Trogira, Biskupiji - Crkvina i Kapituluh kod Knina, te u Solinu u krunidbenoj bazilici (Sv. Petra i Mojsija) hrvatskoga kralja Dimitrija Zvonimira, a nalaze se i u gotovo svim značajnijim crkvama u romanskim gradovima duž istočne obale Jadrana, gdje su se ti spomenici i proizvodili.

Od spomenuta dva ciborija iz Crkvine u Galovcu otkriveno je preko 160 većih ili manjih ulomaka, koji su u radu kataloški obrađeni i popraćeni fotodokumentacijom. Na temelju tih ulomaka urađena je tehnička dokumentacija s prikazima pojedinih relevantnih konstruktivnih detalja, kao i cjelovitih, gotovo potpuno egzaktnih rekonstrukcija. Na taj su način dobivene predodžbe o njihovim izvornim izgledima (prilozi I-IV). Po mišljenju autora šesterostranični ciborij je oltarni, a četverostranični baptisterijalni.

Na temelju akribično provedene stilske analize ukrasnih motiva i skulptorskih detalja ciborija, autor oba ciborija smatra istovremenima i datira ih na početak 9. st. To su prema mišljenju autora zasada najstariji a ujedno i najcjelovitije sačuvani predromanički ciboriji s povijesnog tla Dalmatinske Hrvatske i značajni su znanstveni doprinos proučavanju razvoja predromaničke umjetnosti u Hrvata.

Na položaju Crkvina u Galovcu kod Zadra u pet istraživačkih kampanja (provedenih 1979, 1988-1991) otkriveni su ostaci ranokršćanske sakralne arhitekture: memorija s presvođenom grobnicom, jednobrodna crkva s pastoforijama, te manja crkvena građevina nastala na ranokršćanskom sakralnom kompleksu u postturskom vremenu. Ranokršćanska crkva bila je u skraćenom obliku u funkciji kulta i tijekom ranog srednjeg vijeka, tj. u starohrvatsko vrijeme, što nije rijetka pojava na ranosrednjovjekovnim lokalitetima na području Dalmatinske Hrvatske. U sklopu spomenute crkvene arhitekture otkriveno je veliko groblje od 521 groba, okvirno datirano od 6. do 19. st. Uz navedenu crkvenu arhitekturu i grobove treba istaknuti da su višegodišnja sustavna istraživanja pružila obilje raznovrsne arheološke izvorne građe, kojom je na Crkvini u Galovcu potvrđen kontinuitet života od kasne antike do u 19. st. Dakle, na temelju sveukupnih ishoda višegodišnjih sustavnih istraživanja s pravom se može kazati da nalazište Crkvina u Galovcu spada u red najznačajnijih kompleksnih arheoloških nalazišta dosad istraženih na području sjeverne Dalmacije.¹ Osim u grobovima, raznovrsna pokretna arheološka građa otkrivena je i u slojevima otkopa, među kojom posebno vrijedne nalaze predstavljaju kameni spomenici - antičke, ranokršćanske i ranosrednjovjekovne (predromaničke) provenijencije. Među kamenim nalazima zastupljeni su ulomci arhitekture, a pretežiti broj kamenih nalaza jesu dijelovi ranokršćanskog i predromaničkoga kamenog crkvenog namještaja, od kojih su najbrojniji oni iz predromaničkog razdoblja. Takvih je nađeno preko 200 komada. Kako taj spomenički fundus predromaničke kamene plastike i skulpture svojom brojnošću, tipološko-funkcionalnim i likovnim osobitostima predstavlja značajnu arheološku građu za proučavanje predromaničke spomeničke baštine Hrvata, odlučili smo u ovom radu posvetiti pozornost dijelu te građe,² tj. dvama jedinstvenim i rijetkim arhitektonskim spomenicima predromaničkoga kamenog crkvenog namještaja: šesterostraničnom i

¹ Za podatke o lokalitetu i rezultatima istraživanja usp. J. B e l o š e v i ć, "Ishodi pete, završne kampanje istraživanja lokaliteta Crkvina u selu Galovcu kod Zadra", *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru* (dalje: *RFFZd*), 31(18), 1993, 121-142, s navedenom svom dosad objelodanjenom lit. o lokalitetu.

² Arheološki nalazi otkriveni na Crkvini u Galovcu dosad su samo pregledno objavljeni (usp. cit. rad J. B e l o š e v i ć a u prethodnoj bilj.). Sustavna objava nije se mogla dati prije nego što se se istraživanja završe, jer se u svakoj kampanji istraživanja otkrila nova arheološka građa kojom se postupno mijenjala i osvjetljavala arheološka slika nalazišta. Pogotovo značajni bili su novi nalazi kamenih ulomaka ciborija, jer su pružali dragocjene podatke za utvrđivanje pojedinih konstruktivnih elemenata, ili su bili važni za utvrđivanje cjelovitosti ukrasa, a time i izvornih izgleda ciborija. Istraživanja na Crkvini u Galovcu u potpunosti su završena krajem ljeta 1991. i tek tada se moglo pristupiti konačnoj obradi i potpunom analitičkom objelodanju brojne i raznovrsne arheološke izvorne građe. Ona će slijediti po određenim tematskim cjelinama kao što su: ranokršćanska arhitektura, plastika i skulptura, predromanička kamena plastika i skulptura, groblje s nalazima sitne arheološke građe iz slojeva otkopa (keramika, staklo, razni upotrebnih predmeti i dr.). Redoslijed objave spomenutih tematskih cjelina bit će u zavisnosti od dovršenja obrade građe, koja je u tijeku. Tako ćemo stvoriti povoljne uvjete za planiranu monografsku objavu sveukupnih ishoda višegodišnjih istraživanja nalazišta Crkvine u Galovcu, jer oni svojom arheološko-povijesnom problematikom takvu objavu zaslužuju.

četverostraničnom ciboriju. Ostale kamene nalaze predromaničke plastike i skulpture objelodanit ćemo drugom prigodom.³

Od spomenuta dva ciborija otkrili smo preko 160 većih ili manjih ulomaka, na temelju kojih smo uradili gotovo potpuno egzaktnu rekonstrukciju ciborija i na taj način dobili predodžbu o njihovim izvornim izgledima. Da bismo što temeljitije predočili izvorne ulomke ciborija, donosimo njihovu kataložku obradu, popraćenu foto-dokumentacijom. Na osnovi detalja obrade izvornih ulomaka ciborija, te na temelju njih urađenih rekonstrukcija i datih objašnjenja svih relevantnih konstruktivnih detalja dajemo sažeti opis njihovih izvornih izgleda. Provedenom stilskom analizom ukrasnih motiva izvornih dijelova nastojali smo utvrditi vrijeme nastanka i dati pretpostavke o radioničkom porijeklu ciborija.⁴

*

* * *

³ Osim ulomaka ciborija koji su predmet ovoga rada, među predromaničkim kamenim nalazima zastupljeni su bili i brojni ulomci predromaničkih oltarnih pregrada, kao što su dijelovi greda i zabata, kapiteli, te ulomci pluteja i pilastara. Ti nalazi, premda fragmentarne sačuvanosti, u velikoj mjeri pružaju mogućnost uočavanja izvornih izgleda, ne samo pojedinih dijelova pregrada, već i njihovih cjelovitih izgleda. Oni svojim tipološkim i ukrasno-stilskim osobitostima potvrđuju postojanje dviju oltarnih pregrada. Uz spomenute ulomke oltarnih pregrada otkriveni su i razni drugi ulomci predromaničke kamene plastike, koji pripadaju konstruktivnim ili ukrasnim dijelovima arhitekture, kao što su: impost kapiteli bifora, prozorske kamene rešetke, ukrasne oplata vrata, te još neki ukrasni elementi zasad neutvrđene namjene. Tom na ovom mjestu samo najsumarnije spomenutom fundusu predromaničke kamene plastike i skulpture, koji broji oko 100 raznih komada, posvetit ćemo znanstvenu pozornost u posebnom radu.

⁴ Za obradu građe, odabir i identifikaciju, spajanje brojnih ulomaka i za izradu dokumentacije za ovaj rad potrebno je bilo uložiti mnogo truda, strpljivosti i ustrajnosti, u čemu su mi veliku pomoć pružili znanstveni asistenti mr. A. Uglešić i mr. Ž. Miletić. Tehničku dokumentaciju po nalogu autora rada izradio je Ž. Miletić, osim crteža ciborija na priložima II, 2 i IV, 2, koje je na računaru izradio prof. A. Travirka, a doradu ukrasnih detalja izveo Ž. Miletić. Spomenutim suradnicima i ovom prigodom izražavam svoju iskrenu zahvalnost. Fotodokumentaciju izradio je autor članka. Slika na T. XLI. presnimljena je iz knjige D. Jelovine, *Starohrvatsko kulturno blago*, Zagreb, 1986. (autor I. Pervan), a slika na T. XLII. iz knjige *Rani srednji vijek*, Umjetničko blago Jugoslavije, Beograd-Zagreb-Mostar, 1986. (autor I. Pervan).

KATALOG*

A) ŠESTEROSTRANIČNI CIBORIJ

1. Stupovi i kapiteli

a) Stupovi

1. Ulomak baze stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: dužina 16 cm; širina 15,5 cm; visina 8,2 cm. Opis: od četvrtaste baze stupa sačuvan je oveći ulomak donjeg dijela. T. I, 1.

2. Tri ulomka stupa s bazom. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 21 cm; promjer 18,5 cm; vel. baze 19,5 X 19,5 cm. Opis: tri ulomka tijela stupa s bazom koji se po crtama loma međusobno spajaju. Od tijela stupa sačuvan je tek neznatni dio ukrašen višestrukom plastično-prstenastom profilacijom. Od četvrtaste baze sačuvane su dvije bočne strane. T. I, 2.

* Napomena uz katalošku obradu ulomaka ciborija

Ulomke oba ciborija razvrstali smo u katalogu prema konstruktivno-funkcionalnoj pripadnosti i obradili ih slijedom (s lijeva na desno), kako su ucrtani na priloženom grafičkom prikazu plašta (vidi priloge I i III). Tako smo izbjegli pojedinačnu numeraciju brojnih ulomaka, koja bi umanjila grafičku čistoću i preglednost priložene dokumentacije. No unatoč tome svi se ulomci mogu uz pomoć opisa i fotoreprodukcija na tablama, na grafičkim prikazima identificirati.

Budući da smo kod kataloške obrade arheološke grupe izostavili uobičajene podatke, kao što su inventarski broj i podatak o smještaju građe, s tim u svezi dajemo kratko obavještenje. Sva arheološka građa još nije u potpunosti obrađena ni definitivno smještena. Tako se nalazi otkriveni u prvoj kampanji istraživanja (1979) čuvaju u Srednjovjekovnoj zbirci Arheološkog muzeja u Zadru. Manji broj kamenih spomenika nalazi se u Zavičajnom muzeju u Biogradu n/M, kamo su dospjeli posredstvom svećenika K. Perkovića, koji je 1936. vršio pokusna istraživanja na Crkvi. O tome usp. podatke u cit. radu J. B e l o š e v i ć a u bilj. I - "Prethodni izvještaj o rezultatima istraživanja lokaliteta 'Crkva' u selu Galovac kod Zadra", RFFZd 28(15), 1989, 72, bilj. 2. Usp. još S. G u n j a č a, "Kratak osvrt na prilike i rad Muzeja u Kninu", *Starohrvatska prosvjeta* (dalje: SHP, III. s., 1, 1949, 210. Gunjača u cit. radu donosi kratak podatak da je L. Marun povjerio don K. Perkoviću istraživanja starohrvatske crkve u Galovcu.

Jedan ulomak grede oltarne pregrade čuva se u Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu. Usp. V. D e l o n g a, *Latinski epigrafički spomenici na tlu ranosrednjovjekovne hrvatske države* (magistarski rad), Split 1991, 159, kat. br. 137. Sva ostala građa otkrivena u četiri zadnje istraživačke kampanje (1988-1991) nalazi se danas u Arheološkom praktikumu Filozofskog fakulteta u Zadru. Ta će građa nakon stručne muzeološke obrade i provedene inventurizacije u zasebnoj knjizi, te znanstvene obrade i objave biti s cjelokupnom dokumentacijom istraživanja predana na trajno čuvanje Arheološkom muzeju u Zadru.

Ulomci ciborija koji se čuvaju u Arheološkoj zbirci Zavičajnog muzeja u Biogradu n/M (otkriveni od K. Perkovića), zavedeni u inventarsku knjigu bez podataka o nalazištu, koje smo uspjeli identificirati i susretljivošću ravnateljice prof. M. Hlanuda-Vegar dobili dopuštenje za njihovu objavu, jesu sljedeći: od šesterostraničnog ciborija - ulomak stupa (T. III, 4); ulomci košare (T. X, 6-7 i T. XII, 18); dijelovi kutnih akroterija (T. XVII, 4-5); Od četverostraničnog ciborija - ulomak kapitela (T. XXXI, 2); ulomci košare (T. XXXIII, 5-8 i T. XXXV, 14). Navedeni su ulomci bili od velike koristi za rekonstrukcije oba ciborija.

3. Dva ulomka stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 26 cm; promjer 17-18 cm. Opis: Dva ulomka tijela stupa koji se po crti loma međusobno spajaju. T. I, 3.

4. Ulomak stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 11 cm; promjer 17 cm. Opis: ulomak tijela stupa amorfnog oblika. T. I, 4.

5. Ulomak stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 18,5 cm; promjer 16,5 cm. Opis: mali ulomak gornjeg dijela tijela stupa s rupom za učvršćivanje kapitela. T. I, 5.

6. Dva ulomka stupa s bazom. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 40 cm; promjer 18 cm. Opis: dva ulomka tijela stupa s bazom koji se po crti loma međusobno spajaju. Tijelo je stupa pri dnu ukrašeno višestrukim plastično-prstenastim profilacijama. Od četvrtaste baze sačuvan je tek neznatni dio. T. II, 6.

7. Ulomak stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 7,5 cm; promjer 13,5 cm. Opis: sitni amorfnog ulomak tijela stupa. T. II, 7.

8. Dva ulomka stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 19,5 cm; promjer 18 cm. Opis: dva ulomka tijela stupa koja se po crti loma međusobno spajaju. T. II, 8.

9. Ulomak stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 6 cm; promjer 16 cm. Opis: sitni amorfnog ulomak tijela stupa. T. II, 9.

10. Ulomak stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 19 cm; promjer 15 cm. Opis: ulomak završnog dijela tijela stupa s ostatkom rupe za učvršćivanje kapitela. T. II, 10.

11. Dva ulomka stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 5,5 cm; promjer 15 cm. Opis: dva ulomka gornjeg završnog dijela stupa s ostatkom prstenaste profilacije koji se po crti loma međusobno spajaju. T. II, 11.

12. Dva ulomka stupa s bazom. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 89 cm; promjer 18,5-19 cm; vel. baze 21 X 20 cm. Opis: četvrtasta baza stupa u potpunosti je sačuvana, dok su od tijela stupa preostala dva oveća komada koja se po crti loma međusobno spajaju. Stup je tik uz bazu ukrašen višestrukom plastično-prstenastom profilacijom. T. III, 12.

13. Ulomak stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 34 cm; promjer 15,5-17 cm. Opis: gornji dio tijela stupa s restauriranim završetkom. T. III, 13.

14. Ulomak stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 5,5 cm; promjer 15 cm. Opis: gornji završni dio stupa s prstenastom profilacijom, dosta nepotpun. T. III, 14.

15. Ulomak stupa s bazom. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 48,3 cm; promjer 19 cm; vel. baze 19,5 X 19,5 cm. Opis: četvrtasta baza stupa, u potpunosti sačuvana, ima na bočnoj strani rupu koja izlazi na dno baze a služi za učvršćivanje stupa. Stup na prijelazu iz baze u tijelo ukrašen je višestrukom plastično-prstenastom profilacijom. T. IV, 15.

16. Ulomak stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 8 cm; promjer 18,5 cm. Opis: Ulomak tijela stupa. T. IV, 16.

17. Ulomak stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 11 cm; dužina 15 cm. Opis: vrlo oštećen ulomak tijela stupa. T. IV, 17.

18. Dva ulomka stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 33 cm; promjer 18 cm. Opis: dva vrlo oštećena ulomka gornjeg završnog dijela stupa koji se po crti loma međusobno spajaju. Manji komad ima ostatak završne plastično-prstenaste profilacije, dok se na oba ulomka nalaze ostaci rupe za pričvršćivanje kapitela. T. IV, 18.

19. Tri ulomka stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 16 cm; promjer 18 cm. Opis: tri ulomka tijela stupa koji se po crti loma međusobno spajaju. Najveći ulomak ukrašen je trostrukom prstenastom profilacijom. T. V, 19.

20. Ulomak stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 8,5 cm; širina 8,5 cm. Opis: sitni amorfni ulomak tijela stupa. T. V, 20.

21. Dva ulomka stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 40,5 cm; promjer 16-16,5 cm. Opis: dva oveća komada tijela stupa koji se po crti loma međusobno spajaju. T. V, 21.

22. Ulomak stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 6,5 cm; promjer 17 cm. Ulomak završnog dijela stupa s ostatkom prstenaste profilacije i tragovima rupe za učvršćivanje kapitela. T. V, 22.

b) *Kapiteli*

1. Kapitel ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 16 cm; širina tjemena 24 X 23 cm. Opis: fragmentaran kapitel ciborija, sačuvan u gornjem dijelu. Gornje polje kapitela ukrašeno je s četiri zavojnice - dvije po sredini plohe, međusobno odvojene glatkim stupićem, i po jedna na uglovima, obrubljena nazubljenim stupićem. Ukrašen srednjeg polja bio je od niza stiliziranih palminih listova, na rubovima povijenim prema vani - sačuvan tek u tragovima. Na tjemenu kapitela postoje dvije rupe za učvršćivanje na košaru ciborija. T. VI, 1.

2. Kapitel ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 30,5 cm; širina tjemena 32 X 18 cm; promjer baze 15 cm. Opis: oštećen kapitel sastavljen od pet većih i pet manjih ulomaka koji se po crtama loma međusobno spajaju i omogućuju da se očiti izvorni izgled. Bogato je ukrašen i podijeljen na tri ukrasna polja koja su većim dijelom oštećena. Ukrašen donjeg i srednjeg polja gotovo je sukladan, a sastoji se od osam stiliziranih i različito ukrašenih palminih listova s povijenim vrhovima prema vani. Listovi srednjeg ukrasnog polja oblikom i veličinom razlikuju se od onih iz donjega. Listovi donjeg ukrasnog polja uski su i šiljati, svi približno jednaki, sa zadebljanim krajevima; listovi srednjeg ukrasnog polja na uglovima su izduženi i šiljati, s gotovo ravno zasječnim i neznatno savijenim vrhovima. Gornje ukrasno polje, s plitkim abakusom, na sve četiri strane jednako je ukrašeno. Ukrašen čine četiri zavojnice - dvije po sredini stranice, odvojene nazubljenim stupićem, i po jedna na uglovima, obrubljena također nazubljenim stupićem. Na tjemenu, vratu i po sredini baze nalaze se rupe za učvršćivanje kapitela na košaru i stup ciborija. T. VI, 2.

3. Kapitel ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 27,5 cm; širina tjemena 31 X 30,5 cm. Opis: djelomice nepotpun kapitel, sastavljen od šest većih i manjih ulomaka koji se po crtama loma međusobno spajaju. Bogato je ukrašen, podijeljen na tri ukrasna polja, od kojih donje većim dijelom nedostaje. Ukrašen donjega i srednjeg polja gotovo je sukladan, a sastoji se od po osam stiliziranih i različito ukrašenih palminih listova s povijenim vrhovima prema vani. Listovi

srednjeg ukrasnog polja oblikom i veličinom razlikuju se od onih iz donjega. Listovi donjeg ukrasnog polja uski su i šiljati, svi približni jednaki, sa zadebljanim krajevima; listovi srednjeg ukrasnog polja na uglovima izduženi su i šiljati, povijeni prema vani, dok su oni po sredini široki, s gotovo ravno zasječnim i neznatno savijenim vrhovima. Gornje ukrasno polje s plitkim abakusom na sve četiri strane jednako je ukrašeno. Ukraše čine četiri zavojnice - dvije po sredini plohe, odvojene nazubljenim stupićem, i po jedna na uglovima, obrubljena također nazubljenim stupićem. Na tjemenu i vratu djelomice su sačuvane rupe za učvršćivanje kapitela na košaru i stup ciborija. T. VII, 3.

4. Kapitel ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 28,6 cm; širina tjemena 31,5 X 30,5 cm. Opis: kapitel je najvećim dijelom sačuvan, spojen od jednog velikog i dva manja ulomka koja se po crtama loma međusobno spajaju. Bogato je ukrašen, podijeljen na tri ukrasna polja, od kojih donje najvećim dijelom nedostaje. Ukraše donjeg i srednjeg sastoji se od po osam stiliziranih i različito ukrašenih palminih listova s povijenim vrhovima prema vani. Listovi srednjeg ukrasnog polja oblikom i veličinom razlikuju se od onih iz donjega. Listovi donjeg ukrasnog polja uski su i šiljati, svi približno jednaki, sa zadebljanim krajevima; listovi srednjeg ukrasnog polja na uglovima izduženi su i šiljati, povijeni prema vani, dok su oni po sredini široki, s gotovo ravno zasječnim i neznatno savijenim vrhovima. Gornje ukrasno polje, djelomice oštećeno, s plitkim abakusom, bilo je na sve četiri strane jednako ukrašeno. Ukraše su činile četiri zavojnice - dvije po sredini plohe, odvojene nazubljenim stupićem, i po jedna na uglovima, obrubljena također nazubljenim stupićem. Na tjemenu i po sredini vrata nalaze se ostaci rupa za spajanje kapitela na stup i košaru ciborij. T. VII, 4.

5. Kapitel ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 31 cm; širina tjemena 29 X 28,5 cm; promjer baze 15,5 cm. Opis: osrednje sačuvan kapitel ciborija - nedostaje mu otprilike trećina tijela, sastavljen je od jednog velikog i tri manja ulomka koji se po crtama loma međusobno spajaju. Bogato je ukrašen, od baze s ostatkom rubne profilacije do plitkog abakusa. Podijeljen je na tri ukrasna polja. Ukraše donjeg i srednjeg polja gotovo je sukladan, a sastoji se od po osam stiliziranih i različito ukrašenih palminih listova s vrhovima povijenim prema vani. Listovi srednjeg ukrasnog polja oblikom i veličinom razlikuju se od onih iz donjega. Listovi donjeg ukrasnog polja na uglovima izduženi su i šiljati, povijeni prema vani, dok su oni po sredini široki, s gotovo ravno zasječnim i neznatno savijenim vrhovima. Gornje ukrasno polje, s plitkim abakusom, na sve četiri strane bilo je jednako ukrašeno. Ukraše su činile četiri zavojnice - dvije po sredini plohe, međusobno odvojene nazubljenim stupićem, i po jedna na uglovima, obrubljena također motivom nazubljenog stupića. Na vratu, po sredini baze i na tjemenu vidljivi su ostaci rupa za spajanje kapitela na stup i košaru ciborija. T. VIII, 5.

6. Kapitel ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 27,5 cm; širina tjemena 31 X 30 cm. Opis: oštećen kapitel ciborija, sastavljen od jednog velikog i šest manjih ulomaka koji se po crtama loma međusobno spajaju i najvećim dijelom nadopunjuju gornji dio kapitela, dok mu donji dio vrata s bazom nedostaje. Bogato je ukrašen, podijeljen na tri ukrasna polja. Donje i srednje polje bilo je gotovo sukladno ukrašeno. Ukraše se sastojao od po osam stiliziranih i različito ukrašenih palminih listova s vrhovima povijenim prema vani. Listovi srednjeg ukrasnog polja oblikom i veličinom razlikuju se od onih iz donjega. Listovi donjeg ukrasnog polja uski su i šiljati, svi približni jednaki, sa zadebljanim krajevima; listovi srednjeg ukrasnog polja na uglovima izduženi su i šiljati, povijeni prema vani, dok su oni po sredini široki, s gotovo ravno zasječnim i neznatno savijenim vrhovima. Gornje

ukrasno polje, s plitkim abakusom, ukrašeno je sa po četiri zavojnice - dvije po sredini plohe, međusobno odvojene nazubljenim stupićem, i po jedna na uglovima, obrubljena također nazubljenim stupićem. Na ostatku vrata i na tjemenu vidljivi su tragovi rupa za spajanje kapitela na košaru i stup ciborija. Na tjemenoj plohi nalazi se plitko uklesana shematska podjela kapitela koja je klesaru služila za što pravilniju izradu. T. VIII, 6.

II. Košara i akroteriji

a) Ulomci košare

1. Ulomak ukrasnog vijenca košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 5 cm; širina 7 cm; debljina 2 cm. Opis: sitni ulomak ukrasnog vijenca košare ciborija, ukrašen troprutom zavojnicom. T. IX, 1.

2. Ulomak ukrasnog vijenca košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 3,5 cm; širina 7,5 cm; debljina 2 cm. Opis: sitni ulomak ukrasnog vijenca košare ciborija, ukrašen troprutom zavojnicom. T. IX, 2.

3. Ulomak ukrasnog vijenca košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 15 cm; širina 12 cm; debljina 5 cm. Opis: sitni ulomak ukrasnog vijenca košare ciborija s ostatkom ukrasa plastične zavojnice i rubne profilacije. T. IX, 3.

4. Ulomak ukrasnog vijenca košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 5,5 cm; širina 11,5 cm; debljina 5 cm. Opis: sitni ulomak ukrasnog vijenca košare ciborija s ostatkom ukrasa arkadica i listova (dio kimationa). T. IX, 4.

5. Ulomak ukrasnog vijenca košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 15 cm; dužina 19 cm; debljina 6,5-16 cm. Opis: ulomak vrlo radiranog kimationa ukrasnog vijenca košare ciborija s neznatnim dijelom neukrašene površine stranice ciborija. T. IX, 5.

6. Tri ulomka ukrasnog vijenca košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 34 cm; širina 63 cm; debljina 6,5-15 cm. Opis: tri ulomka ukrasnog vijenca košare ciborija koja se po crti loma međusobno spajaju. Gornje polje vijenca ukrašeno je troprutim zavojnicama od kojih je pet okrenuto na lijevu a dvije na desnu stranu. Lijevi završetak vijenca je profiliran. Na najvećem ulomku sačuvan je, uz ukras završnog vijenca s prikazom zavojnica, i dio kimationa s ukrasom arkadica i listova, te neznatni dio neukrašene površine stranice ciborija. Na gornjoj rubnoj površini ulomaka nalaze se rupa i žljeb za spajanje, stepeničasta plitka profilacija za nalijeganje krovnih ploča, te klesarska oznaka oblika slova "D". T. X, 6.

7. Dva ulomka ukrasnog vijenca košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 10 cm; širina 30 cm, debljina 5 cm. Opis: Dva ulomka ukrasnog vijenca košare ciborija koji se po crti loma međusobno spajaju. Ukras čine troprute zavojnice okrenute nadesno, a desni rubni dio je profiliran. Na gornjoj površini većeg ulomka nalaze se rupa i žljeb za učvršćivanje. T. X, 7.

8. Ulomak ukrasnog vijenca košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 4 cm; širina 12,5 cm; debljina 3,5 cm. Opis: sitni ulomak kimationa s ukrasnog vijenca košare ciborija s ostatkom ukrasa arkadica i listova. T. X, 8.

9. Ulomak ukrasnog vijenca košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 10,5 cm; širina 8,5 cm; debljina 6 cm. Opis: sitni ulomak gornjeg dijela

vijenca košare ciborija s ukrasom tropute zavojnice i profiliranim rubom. Na rubnoj površini ulomka nalazi se jedva zamjetan trag rupe za spajanje. T. XI, 9.

10. Ulomak ukrasnog vijenca košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 8 cm; širina 14 cm; debljina 5 cm. Opis: ulomak ukrasnog vijenca košare ciborija s ostatkom ukrasa troprutih zavojnica. T. XI, 10.

11. Ulomak ukrasnog vijenca košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 35,5 cm; širina 53,5 cm; debljina 11-15,5 cm. Opis: oveći ulomak vjerojato pročelne stranice košare ciborija. Na gornjem ukrasnom polju djelomice je očuvan ukras troprutih zavojnica, od kojih su dvije okrenute na lijevu a tri na desnu stranu. Ispod tog ukrasnog polja nalazi se kimation s ukrasom vrlo radiranih arkadica i listova. Na glatkoj plohi stranice košare uklesan je, gotovo na grafički način, latinski križ s proširenim krajevima krakova (nedostaje donji dio okomitog kraka). T. XI, 11.

12. Ulomak ukrasnog vijenca košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 8 cm; širina 16 cm; debljina 5 cm. Opis: ulomak ukrasnog vijenca pročelne stranice košare ciborija s ukrasom dviju djelomice sačuvanih troprutih zavojnica. T. XII, 12.

13. Ulomak ukrasnog vijenca košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 11,5 cm; širina 13 cm; debljina 6,5 cm. Opis: ulomak ukrasnog vijenca pročelne stranice košare ciborija s ostatkom ukrasa tropute zavojnice i rubnom profilacijom. Na rubnoj površini ulomka nalaze se ostaci rupe i žljeba za spajanje. T. XII, 13.

14. Ulomak kimationa košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 12,5 cm; širina 31 cm; debljina 5-11 cm. Opis: rubni dio kimationa s ukrasnom vijenca stranice košare ciborija s ukrasom arkadica i listova. T. XII, 14.

15. Ulomak luka arkade ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 23,5 cm; širina 21 cm; debljina 10 cm. Opis: ulomak donjeg dijela luka arkade ciborija s rupom za učvršćivanje na kapitel. Ulomak je vrlo važan element za određivanje raspona luka arkade ciborija. T. XII, 15.

16. Ulomak ukrasnog vijenca košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 8,5 cm; širina 17 cm; debljina 7 cm. Opis: ulomak ukrasnog vijenca stranice košare ciborija s ostatkom ukrasa dviju djelomice sačuvanih troprutih zavojnica. Na rubnoj površini ulomka nalaze se rupa i žljeb za učvršćivanje. T. XIII, 16.

17. Ulomak ukrasnog vijenca košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 10 cm; širina 19 cm; debljina 6 cm. Opis: ulomak ukrasnog vijenca stranice košare ciborija s ostatkom ukrasa dviju djelomice sačuvanih troprutih zavojnica. T. XIII, 17.

18. Ulomak ukrasnog vijenca košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 12 cm; širina 15 cm; debljina 6-12 cm. Opis: ulomak ukrasnog vijenca stranice košare ciborija s ostatkom ukrasa tropute zavojnice. Na gornjoj rubnoj površini ulomka nalazi se stepeničasta profilacija za nalijeganje krovne ploče. T. XIII, 18.

19. Ulomak ukrasnog vijenca košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 9 cm; širina 18 cm; debljina 5 cm. Opis: ulomak ukrasnog vijenca stranice košare ciborija s ostatkom ukrasa dviju djelomice sačuvanih troprutih zavojnica i dijelom rubne profilacije. Na gornjoj rubnoj površini ulomka nalazi se ostatak rupe za spajanje. T. XIII, 19.

20. Ulomak ukrasnog vijenca košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 5 cm; širina 12 cm; debljina 3,5 cm. Opis: vrlo oštećen ulomak kimationa s ukrasnog vijenca stranice košare ciborija. T. XIII, 20.

21. Ulomak ukrasnog vijenca košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 18,5 cm; širina 27 cm; debljina 9-15 cm. Opis: ulomak rubnog dijela kimationa s ukrasnog vijenca stranice košare ciborija s ukrasom arkadica i listova, te s neznatnim ostatkom završnog vijenca i dijelom neukrašenog polja stranice košare. Na gornjoj strani ulomka nalazi se ostatak rupe za spajanje. T. XIII, 21.

22. Ulomak luka arkade ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 21 cm, širina 16-25 cm; debljina 9 m. Opis: ulomak lijeve strane luka arkade ciborija - vrlo značajan za određivanje raspona luka arkade. T. XIII, 22.

23. Ulomak ukrasnog vijenca košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 7,5 cm; širina 13 cm; debljina 4 cm. Opis: sitni ulomak ukrasnog vijenca stranice košare ciborija s ukrasom dviju djelomice sačuvanih troprutih zavojnica. Na rubnoj površini ulomka vidljiv je trag rupe za spajanje. T. XIV, 23.

24. Ulomak ukrasnog vijenca košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 17,5 cm; širina 18,5 cm; debljina 7-12 cm. Opis: ulomak rubnog dijela kimationa s ukrasnog vijenca stranice košare ciborija sa sačuvanim ukrasom arkadica i listova, te neznatnim ostatkom završnog vijenca i dijelom neukrašenog polja stranice košare. T. XIV, 24.

25. Ulomak ukrasnog vijenca košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 5 cm; širina 11 cm; debljina 5 cm. Opis: sitni ulomak kimationa s ukrasnog vijenca stranice košare ciborija. T. XIV, 25.

26. Ulomak ukrasnog vijenca košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 13 cm; širina 24 cm; debljina 4-10 cm. Opis: ulomak rubnog dijela kimationa s ukrasnog vijenca košare ciborija s ukrasom arkadica i listova, te neznatnim dijelom neukrašenog polja stranice košare. T. XIV, 26.

27. Četiri ulomka ukrasnog vijenca košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 12 cm; širina 30 cm; debljina 7 cm. Opis: četiri ulomka gornjeg polja ukrasnog vijenca stranice košare ciborija koji se po crtama loma međusobno spajaju, s ukrasom djelomice sačuvanih troprutih zavojnica i profiliranim obrubom. Na gornjoj rubnoj površini nalaze se ostaci rupe i žljeba za spajanje. T. XV, 27.

28. Ulomak ukrasnog vijenca košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 4,5 cm; širina 6 cm; debljina 6 cm. Opis: vrlo sitan ulomak ukrasnog vijenca stranice košare ciborija s ukrasom djelomice sačuvane troprute zavojnice. T. XV, 28.

29. Ulomak ukrasnog vijenca košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 4 cm; širina 6,5 cm; debljina 2,5 cm. Opis: vrlo sitan ulomak ukrasnog vijenca stranice košare ciborija s ukrasom djelomice sačuvane troprute zavojnice. T. XV, 29.

30. Ulomak ukrasnog vijenca košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 14 cm; širina 9 cm; debljina 6-10 cm. Opis: ulomak ukrasnog vijenca stranice košare ciborija s ukrasom djelomice sačuvane troprute zavojnice i profiliranim obrubom. Na gornjoj rubnoj površini ulomka nalaze se ostaci rupe i žljeba za spajanje. T. XV, 30.

31. Ulomak ukrasnog vijenca košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 6,5 cm; širina 10 cm; debljina 4 cm. Opis: sitni ulomak kimationa s

ukrasnog vijenca stranice košare ciborija s ostatkom ukrasa arkadica i listova. T. XV, 31

32. Ulomak luka arkade ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 13,5 cm; širina 3,5 cm; debljina 10,5 cm. Opis: Sitni ulomak desne strane luka arkade ciborija. T. XV, 32.

b) Akroteriji

1. Ulomak kutnog akroterija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 6 cm; širina baze 8 X 5,5 cm. Opis: ulomak donjeg dijela kutnog akroterija stranice košare ciborija. Sačuvan je dio četvrtaste baze s ostatkom donjeg dijela polja ukrašenog stiliziranim palminim listovima. Po sredini baze nalazi se ostatak rupe za učvršćivanje akroterija. T. XVI, 1.

2. Ulomak kutnog akroterija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 19,5 cm; promjer 9,5 cm. Opis: većim dijelom sačuvan kutni akroterij stranice košare ciborija, isklesan iz jednog komada kamena i podijeljen na tri ukrasna polja. Donje ukrasno polje, tek neznatno sačuvano bilo je ukrašeno s osam stiliziranih palminih listova čiji se trostruki vrhovi neznatno povijaju prema vani. U potpunosti sačuvano srednje ukrasno polje ukrašeno je sa sedam stiliziranih izduženih palminih listova, jednakih stilskih obilježja kao što su na donjem polju. Gornje, najmanje polje je neukrašeno i ima stožasti završetak. T. XVI, 2.

3. Ulomak kutnog akroterija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 18,5 cm; promjer 7,5 cm. Opis: dijelomice sačuvan kutni akroterij stranice košare ciborija, isklesan iz jednog komada kamena i podijeljen na tri ukrasna polja, od kojih donje u potpunosti nedostaje, dok je srednje neznatno oštećeno. Ukras srednjeg polja čini sedam palminih listova čiji se trostruki vrhovi neznatno povijaju prema vani. Gornje polje je neukrašeno i ima stožasti završetak. T. XVI, 3.

4. Ulomak kutnog akroterija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 19 cm; promjer 8 cm. Opis: Djelomice sačuvan kutni akroterij stranice košare ciborija, isklesan iz jednog komada kamena i podijeljen na tri ukrasna polja od kojih je gornje najoštećenije. Donje ukrasno polje, s oštećenom četvrtastom bazom, bilo je ukrašeno s osam stiliziranih palminih listova čiji se trostruki završeci neznatno povijaju prema vani. Srednje ukrasno polje ukrašeno je sa sedam stiliziranih palminih listova, istog stilskog obilježja kao što su i na donjem polju. Od gornjeg neukrašenog polja sačuvan je tek neznatni dio. T. XVII, 4.

5. Ulomak kutnog akroterija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 18,5 cm; promjer 8 cm. Opis: Djelomice sačuvan kutni akroterij stranice košare ciborija, isklesan iz jednog komada kamena i podijeljen na tri ukrasna polja, od kojih je gornje najoštećenije. Donje ukrasno polje, s oštećenom četvrtastom bazom, ukrašeno je s osam stiliziranih palminih listova čiji se trostruki završeci neznatno povijaju prema vani. Srednje ukrasno polje ukrašeno je sa sedam stiliziranih palminih listova, istog stilskog obilježja kao što su i na donjem polju. Od gornjeg neukrašenog polja sačuvan je tek neznatni dio. T. XVII, 5.

6. Ulomak kutnog akroterija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 9,5 cm; promjer 6,2 cm. Opis: od kutnog akroterija stranice košare ciborija sačuvan je samo stožasti završetak. T. XVII, 6.

7. Ulomak središnjeg akroterija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 7,5 cm; promjer 14 cm. Opis: ulomak donjeg ukrasnog polja središnjeg akroterija ciborija. Djelomice su sačuvana dva stilizirana palmina lista, pri vrhu zadebljana i savijena prema vani. Ulomak je značajan jer pruža elemente za rekonstrukcije donjeg ukrasnog polja akroterija. T. XVIII, 7.

8. Ulomak središnjeg akroterija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 11 cm; širina 18 cm. Opis: nepotpun ulomak srednjeg ukrasnog polja središnjeg akroterija ciborija. Na ulomku su s jedne strane preostali stilizirani palmine listovi iznad kojih se uočavaju elementi još nekog drugog biljnog ukrasa. S druge strane ulomka nazire se ostatak ukrasa stiliziranog ljljana. Na gornjem dijelu ulomka vidljiv je ostatak rupe za spajanje. T. XVIII, 8.

9. Ulomak središnjeg akroterija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 9,5 cm; širina 13,5 cm. Opis: ulomak srednjeg ukrasnog polja središnjeg akroterija ciborija. Na njemu se od ukrasa naziru dvije stilizirane zavojnice i dio cvijeta. Ulomak se ukrasom vezuje s ulomkom akroterija opisanim pod prethodnim brojem i omogućava pretpostavljenu rekonstrukciju izgleda srednjeg ukrasnog polja akroterija. T. XVIII, 9.

10. Ulomak središnjeg akroterija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 7,5 cm; promjer 9,5 cm. Opis: polovično sačuvan završni dio središnjeg akroterija ciborija. Polukuglastog je oblika, imu prstenasto profiliranu bazu s ostatkom rupe za učvršćivanje. T. XVIII, 10.

III. Dijelovi krovne konstrukcije

a) Kutni nosači krovnih ploča

1. Tri ulomka kutnog nosača krovne ploče. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 14,5 cm, širina 42,5 cm, debljina 3,5-5,5 cm. Opis: tri ulomka trokutastog kutnog nosača krovne ploče ciborija koji se po crtama loma međusobno spajaju. S unutarnje strane nosača nalazi se rubna stepeničasta profilacija za nalijeganje krovne ploče a na njegovu vrhu ostatak je ležišta za kutni akroterij. T. XIX, 1.

2. Četiri ulomka kutnog nosača krovne ploče. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 12 cm, širina 40 cm, debljina 4-6 cm. Opis: četiri ulomka trokutastog kutnog nosača krovne ploče ciborija koji se po crtama lomu međusobno spajaju. S unutarnje strane nosača nalazi se rubna stepeničasta profilacija za nalijeganje krovne ploče. Ležište za kutni akroterij nedostaje. T. XIX, 2.

3. Kutni nosač krovne ploče. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 17,5 cm, širina 32,5 cm, debljina 4-6 cm. Opis: Većim dijelom sačuvan trkutasti kutni nosač krovne ploče ciborija. S unutarnje strane nosača nalazi se rubna stepeničasta profilacija za nalijeganje krovne ploče, a na njegovu vrhu je ležište za kutni akroterij. T. XIX, 3.

4. Ulomak kutnog nosača krovne ploče. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 9,5 cm, širina 8 cm, debljina 4,5-6,5 cm. Opis: mali ulomak trokutastog kutnog nosača krovne ploče ciborija s ostatkom stepeničaste profilacije za nalijeganje krovne ploče. T. XX, 4.

5. Kutni nosač krovne ploče. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 18 cm, širina 31 cm, debljina 3-6 cm. Opis: Većim dijelom sačuvan trkutasti kutni nosač

krovne ploče ciborija. S unutarnje strane nosača nalazi se rubna stepeničasta profilacija za nalijeganje krovne ploče, a na njegovu vrhu je ostatak ležišta za kutni akroterij. T. XX, 5.

6. Kutni nosač krovne ploče. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 17 cm, širina 41 cm, debljina 3,5-5,5 cm. Opis: Gotovo u cjelosti sačuvan trkutasti kutni nosač krovne ploče ciborija. S unutarnje strane nosača nalazi se rubna stepeničasta profilacija za nalijeganje krovne ploče, a na njegovu vrhu je ležište za kutni akroterij. T. XX, 6.

b) *Krovne ploče*

1. Ulomak krovne ploče. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 19,5 cm; širina 12,5-17; debljina 5,5 cm. Opis: ulomak gornjeg dijela krovne ploče ciborija. T. XXI, 1.

2. Ulomak krovne ploče. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 20 cm; širina 40 cm; debljina 4,5 cm. Opis: donji završni dio krovne ploče ciborija, sačuvan gotovo u cijeloj širini. Ima plitku profilaciju za nalijeganje na košaru ciborija. T. XXI, 2.

3. Ulomak krovne ploče. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 20,5 cm; širina 12-18,5 cm; debljina 6 cm. Opis: ulomak gornjeg dijela krovne ploče ciborija. T. XXI, 3.

4. Ulomak krovne ploče. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 21 cm; širina 5-10 cm; debljina 5, cm. Opis: zavšni dio krovne ploče ciborija. T. XXI, 4.

5. Dva ulomka krovne ploče. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 33 cm; širina 39 cm; debljina 5,5 cm. Opis: dva ulomka donjeg dijela krovne ploče ciborija koji se po crti loma međusobno spajaju, s plitkom rubnom profilacijom za nalijeganje na košaru ciborija. T. XXII, 5.

6. Ulomak krovne ploče. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 28,5 cm; širina 15,5-24 cm; debljina 5,5 cm. Opis: ulomak središnjeg dijela krovne ploče ciborija. T. XXII, 6.

7. Ulomak krovne ploče. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 59 cm; širina 12-19 cm; debljina 5 cm. Opis: oveći ulomak središnjeg dijela krovne ploče ciborija. T. XXII, 7.

8. Dva ulomka krovne ploče. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 20 cm; širina 34 cm; debljina 5,5 cm. Opis: dva ulomka središnjeg dijela krovne ploče ciborija koji se po crti loma međusobno spajaju. T. XXIII, 8.

9. Ulomak krovne ploče. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 22 cm; širina 13-16,5 cm; debljina 5,5 cm. Opis: Ulomak gornjeg dijela krovne ploče ciborija. T. XXIII, 9.

10. Ulomak krovne ploče. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 19,5 cm; širina 6,5-10,5 cm; debljina 5,5 cm. Opis: Ulomak gornjeg dijela krovne ploče ciborija. T. XXIII, 10.

B) ČETVEROSTRANIČNI CIBORIJI

1. Stupovi i kapiteli

a) Stupovi

1. Ulomak baze stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 13 cm; vel. baze 19 X 13 cm. Opis: djelomice sačuvana četvrtasta baza s neznatnim ostatkom tijela stupa, na kojem su vidljivi tragovi plastično-prstenaste profilacije. T. XXVII, 1.

2. Ulomak stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 13,6 cm; promjer 19,5 cm. Opis: ulomak tijela stupa. T. XXVII, 2.

3. Ulomak stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 13 cm; promjer 18 cm. Opis: ulomak tijela stupa. T. XXVII, 3.

4. Ulomak stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 11 cm; promjer 17,5 cm. Opis: ulomak tijela stupa. T. XXVII, 4.

5. Ulomak stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 18 cm; promjer 16,5 cm. Opis: ulomak gornjeg dijela tijela stupa. T. XXVII, 5.

6. Ulomak baze stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 9 cm; dužina 11,2 cm. Opis: sitni ulomak baze s neznatnim ostatkom tijela stupa. T. XXVIII, 6.

7. Ulomak stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 12,5 cm; promjer 17 cm. Opis: ulomak tijela stupa. T. XXVIII, 7.

8. Dva ulomka stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 21 cm; promjer 19,5 cm. Opis: dva ulomka tijela stupa koji se po crti loma međusobno spajaju. T. XXVIII, 8.

9. Ulomak stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 13 cm; promjer 19,5 cm. Opis: ulomak tijela stupa. T. XXVIII, 9.

10. Ulomak stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 12 cm; promjer 16,5 cm. Opis: sitni ulomak tijela stupa. T. XXVIII, 10.

11. Ulomak stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 12,5 cm; promjer 16 cm. Opis: ulomak tijela stupa. T. XXVIII, 11.

12. Ulomak stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 10,5 cm; promjer 16 cm. Opis: ulomak završnog dijela tijela stupa s ostatkom prstenaste profilacije. T. XXVIII, 12.

13. Ulomak stupa s bazom. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 34 cm; promjer 19,5 cm; vel. baze 21 X 21 cm. Opis: u potpunosti sačuvana četvrtasta baza s ovelim ostatkom tijela stupa ukrašenog višestrukom plastično-prstenastom profilacijom. T. XXIX, 13.

14. Ulomak stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 38 cm; promjer 19 cm. Opis: oveli komad tijela stupa. T. XXIX, 14.

15. Ulomak stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 15,5 cm; promjer 18 cm. Opis: ulomak tijela stupa. T. XXIX, 15.

16. Ulomak stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 13 cm; promjer 18 cm. Opis: ulomak tijela stupa. T. XXIX, 16.

17. Ulomak stupa s bazom. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 24,5 cm; promjer 18,5 cm; vel. baze 20 X 19,5 cm. Opis: neznatno oštećena četvrtasta baza s

ostatkom tijela stupa ukrašenog višestrukom plastično-prstenastom profilacijom. Na bočnoj strani i po sredini dna baze nalaze se rupe za učvršćivanje stupa. T. XXX, 17.

18. Ulomak stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 13 cm; promjer 18 cm. Opis: ulomak tijela stupa. T. XXX, 18.

19. Ulomak stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 38,5 cm; promjer 18 cm. Opis: oveći ulomak tijela stupa. T. XXX, 19.

20. Tri ulomka stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 23,5 cm; promjer 16 cm. Opis: tri ulomka gornjeg dijela tijela stupa koji se po crtama loma međusobno spajaju. T. XXX, 20.

21. Ulomak stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 8 cm; širina 8 cm. Opis: sitni ulomak tijela stupa. T. XXX, 21.

22. Ulomak stupa. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 11,5 cm; promjer 16 cm. Opis: ulomak završnog dijela tijela stupa s statkom prstenaste profilacije. T. XXX, 22.

b) *Kapiteli*

1. Ulomak kapitela ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 10,5 cm; širina 10,5 cm. Opis: kutni ulomak gornjeg ukrasnog polja ciborija s ukrasom zavojnica i nazubljenog stupića. Na donjem dijelu ulomka vidljiv je ukras stiliziranog palmina lista - ostatak središnjeg ukrasnog polja. T. XXXI, 1.

2. Kapitel ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 17,5 cm; širina 17 cm. Opis: od kapitela ciborija sačuvana je otprilike jedna petina. Na njoj se u tragovima naziru ukras stiliziranih palminih listova donjeg i srednjeg ukrasnog polja. Na gornjem i donjem dijelu ulomka vidljivi su ostaci rupa za učvršćivanje kapitela na košaru i stup ciborija. T. XXXI, 2.

3. Dva ulomka kapitela ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 26 cm; širina 21 cm. Opis: Dva oveća ulomka kapitela ciborija koji se po crti loma međusobno spajaju. Na njima se sačuvao dio ukrasa stiliziranih palminih listova središnjeg ukrasnog polja, te tri zavojnice sa nazubljenim stupićem s gornjeg ukrasnog polja. Na sačuvanom gornjem dijelu kapitela nalazi se ostatak rupe za spajanje na košaru ciborija. T. XXXI, 3.

II. *Ulomci košare*

1. Ulomak košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 12,5 cm; širina 11 cm; debljina 9 cm. Opis: ulomak gornjeg dijela začelne stranice košare ciborija, neukrašen, sa stepeničastom profilacijom i rupom za učvršćivanje. T. XXXII, 1.

2. Ulomak košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 21 cm; širina 21,5 cm; debljina 4-9 cm. Opis: ulomak gornjeg dijela začelne stranice košare ciborija, neukrašen, sa stepeničastom profilacijom za nalijeganje krovnihi ploča. Na gornjoj rubnoj površini nalazi se rupa za učvršćivanje vijenca ciborija. T. XXXII, 2.

3. Ulomak košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 14 cm; širina 10 cm; debljina 3-6 cm. Opis: ulomak gornjeg dijela začelne stranice košare

ciborija, neukrašen, sa stepeničastom profilacijom za nalijeganje krovnih ploča. T. XXXII, 3.

4. Ulomak luka arkade ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 16 cm; širina 8 cm; debljina 7 cm. Opis: ulomak luka bočne stranice (dio kraka) arkade ciborija, s rupom za učvršćivanje na kapitel. T. XXXII, 4.

5. Ulomak košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 15,5 cm; širina 20,5 cm; debljina 10 cm. Opis: ulomak rubnog ukrasnog polja pročelne stranice košare ciborija, ukrašen zatvorenim zavojnicama, obrubljenim uskim profilacijama. T. XXXIII, 5.

6. Tri ulomka košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 70 cm; širina 43 cm; debljina 9,5 cm. Opis: tri ulomka pročelne stranice košare ciborija koji se po crtama loma međusobno spajaju a obuhvaćaju dio središnjeg ukrasnog polja, te dio luka s krakom arkade. Na njima se djelomice sačuvao ukras s prikazom pauna sa strane križa koji kljuca cvijet, i zatvorene zavojnice obrubljene uskom profilacijom. T. XXXIII, 6.

7. Ulomak košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 22 cm; širina 26 cm; debljina 10 cm. Opis: ulomak središnjeg dijela pročelne stranice košare ciborija s neznatnim ostatkom ukrasa križa i pauna. T. XXXIII, 7.

8. Ulomak košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 19,7 cm; širina 18 cm; debljina 10 cm. Opis: ulomak rubnog ukrasnog polja pročelne stranice košare ciborija, ukrašen zatvorenim zavojnicama obrubljenim uskim profilacijama. T. XXXIII, 8.

9. Ulomak košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 22 cm; širina 16,5-18,5 cm; debljina 11,5 cm. Opis: ulomak desnog kraka pročelne stranice košare ciborija, ukrašen zatvorenim zavojnicama i obrubljen uskim profilacijama. T. XXXIV, 9.

10. Ukrasni vijenac košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 19,5 cm; širina 52 cm; debljina 7 cm; visina natpisnog polja 8 cm. Opis: dio ukrasnog vijenca pročelne (?) stranice košare ciborija s ukrasom zatvorenih zavojnica na gornjem, i ostatkom natpisa na donjem polju ...AMEN D(e)O G(ratias...). Sekundarno je priklesan, a na gornjoj i donjoj strani ima rupe za spajanje. T. XXXIV, 10.

11. Dva ulomka košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 35 cm; širina 26 cm; debljina 10 cm. Opis: dva ulomka bočne stranice košare ciborija koji se po crti loma međusobno spajaju, s ostatkom biljnog ukrasa. T. XXXV, 11.

12. Ulomak košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 19 cm; širina 12-22 cm; debljina 10,5 cm. Opis: ulomak lijevog kraka arkade bočne stranice košare ciborija s ukrasom troprute pletenice obrubljene uskim profilacijama. T. XXXV, 12.

13. Ulomak košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 15,5 cm; širina 12 cm; debljina 7 cm. Opis: ulomak bočne stranice arkade ciborija ukrašen troprutom pletenicom. T. XXXV, 13.

14. Ulomak košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 4,5 cm; širina 17 cm; debljina 11 cm. Opis: ulomak desnog kraka arkade bočne stranice košare ciborija s ukrasom troprute pletenice obrubljene uskim profilacijama. T. XXXV, 14.

15. Ulomak košare ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 13,5 cm; širina 13 cm; debljina 5 cm. Opis: sitan ulomak desnog kraka arkade bočne stranice košare ciborija s ukrasom troprute pletenice obrubljene uskim profilacijama. T. XXXV, 15.

III. Dijelovi krovne konstrukcije

a) Kutni nosači krovnih ploča

1. Kutni nosač krovne ploče. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 17 cm; dužina 22 cm; debljina 6 cm. Opis: većim dijelom sačuvan trokutasti kutni nosač krovne ploče ciborija s plitkom profilacijom na donjoj strani - za nalijeganje na košaru ciborija. T. XXXVI, 1.

2. Kutni nosač krovne ploče. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 15,5 cm; dužina 22 cm; debljina 6 cm. Opis: gotovo u cijelosti sačuvan trokutasti kutni nosač krovne ploče ciborija s plitkom profilacijom na donjoj strani - za nalijeganje na košaru ciborija. T. XXXVI, 2.

3. Kutni nosač krovne ploče. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 14 cm; dužina 27,5 cm; debljina 5,5 cm. Opis: gotovo u potpunosti sačuvan trokutasti kutni nosač krovne ploče ciborija s vrlo plitkom profilacijom na donjoj strani - za nalijeganje na košaru ciborija. T. XXXVI, 3.

b) Krovne ploče

1. Dva ulomka krovne ploče. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 17 cm; širina 12 cm; debljina 4 cm. Opis: dva ulomka krovne ploče ciborija koji se po crti loma međusobno spajaju. T. XXXVII, 1.

2. Ulomak krovne ploče. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 20,5 cm; širina 17,5 cm; debljina 5 cm. Opis: ulomak donjeg dijela krovne ploče ciborija. T. XXXVII, 2.

3. Ulomak krovne ploče. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 29 cm; širina 12-19 cm; debljina 5 cm. Opis: oveći ulomak središnjeg dijela krovne ploče ciborija. T. XXXVII, 3.

4. Dva ulomka krovne ploče. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 19 cm; širina 15 cm; debljina 4 cm. Opis: dva ulomka središnjeg dijela krovne ploče ciborija koji se po crti loma međusobno spajaju. T. XXXVII, 4.

5. Dva ulomka krovne ploče. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 48 cm; širina 13-21 cm; debljina 5 cm. Opis: dva ulomka donjeg dijela krovne ploče ciborija koji se po crti loma međusobno spajaju, s rubnom profilacijom za nalijeganje na košaru ciborija. Ti ulomci daju cijelu širinu krovne ploče i vrlo su značajan element za egzaktnu rekonstrukciju krova. T. XXXVIII, 5.

6. Ulomak krovne ploče. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 17 cm; širina 16,5 cm; debljina 4 cm. Opis: ulomak središnjeg dijela krovne ploče ciborija. T. XXXVIII, 6.

7. Ulomak krovne ploče. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 9,5 cm; širina 13 cm; debljina 5 cm. Opis: sitni ulomak donjeg dijela krovne ploče ciborija s plitkom profilacijom za nalijeganje na košaru. T. XXXVIII, 7.

8. Ulomak krovne ploče. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 34,5 cm; širina 9-22 cm; debljina 5,5 cm. Opis: oveći ulomak središnjeg dijela krovne ploče ciborija. T. XXXVIII, 8.

c) *Akroterij*

1. Ulomak akroterija ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 15 cm; promjer baze 12,5 cm. Opis: djelomice sačuvano središnje polje akroterija ciborija s ukrasom stiliziranih palmiranih listova i jedva uočljivih zatvorenih zavojnica te s profiliranom bazom. Na gornjoj i donjoj strani ulomka nalaze se rupe za spajnje. T. XXXIX, 1.

2. Ulomak akroterija ciborija. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 12 cm; širina 7 cm. Opis: ulomak završnog dijela akroterija ciborija ukrašen s obje strane zatvorenim zavojnicama i stiliziranim palmiranim listom. T. XXXIX, 2, 2a.

IV. *Kamenica za krštenje*

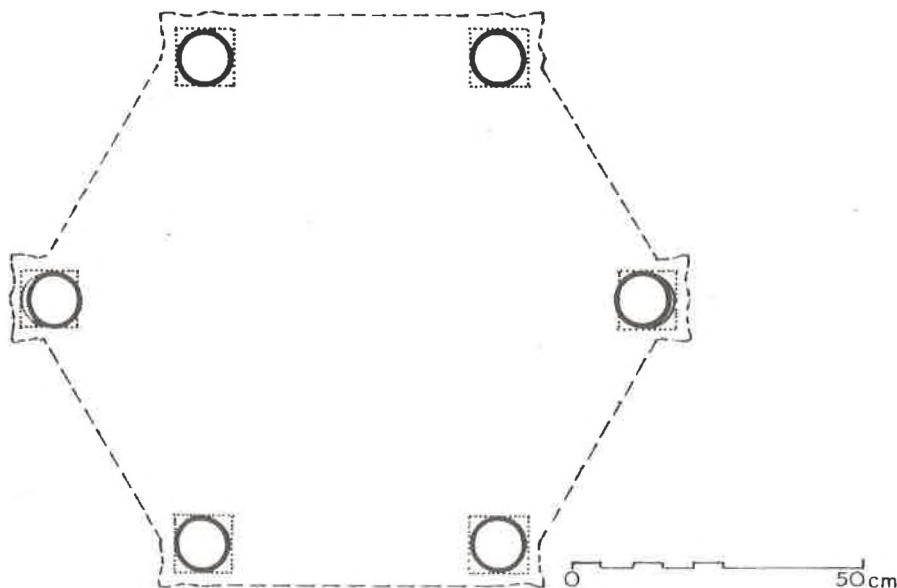
1. Tri ulomka kamenice za obred krštenja. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 30 cm; širina 31 cm. Opis: kamenica za obred kršteja - polijevanjem (infuzijom), isklesana od baze antičkog stupa u obliku križa s gotovo jednakim krajevima krakova, neukrašena. Sačuvana su tri oveća ulomka koji se po crtama loma međusobno spajaju i omogućuju uočavanje njezina izvornog izgleda. Po sredini dna ima plitko kvadratično udubljenje koje je, sva je vjerojatnost, služilo za odlaganje (stavljanje) liturgijske posudice kojom se polijevao krštenik. Od stupa, od čije je baze isklesan recipijent kamenice, sačuvan je i dio tijela stupa na kojem je kamenica stajala u prostoru ispod četverostraničnog ciborija u funkciji liturgijske posude za obavljanje krštenja. T. XL, 1.

2. Dva ulomka stupa - postamenta kamenice za krštenje. Materijal: vapnenac. Veličina: visina 28 cm; promjer 25 cm. Opis: dva ulomka antičkog stupa koji se po crti loma međusobno spajaju, a predstavljaju dio stupa iz čije je baze isklesana kamenica za krštavanje, opisana pod prethodnim kataloškim brojem. Stup je služio kao postament kamenice. T. XL, 2.

OPIS I ANALIZA ŠESTEROSTRANIČNOG CIBORIJA

To je oltarni ciborij (visina oko 5,5 m; širina stranice 1,10 m) šesterostraničnog tipa sa po jednim akroterijem na uglovima košare i sa središnjim akroterijem na vrhu piramidalnog dvanaestostraničnog krova. Poligonalnu košaru i krov nosi šest stupova s relativno dobro sačuvanim kapitelima (prilog I i T. VI-VIII). Stupovi ciborija okruglog su presjeka, imaju četvrtaste baze isklesane u jednom komadu s tijelom stupa. Pri dnu su ukrašeni višestrukim plastično-prstenastim zadebljanjima (T. I, 3; II, 6; III, 12; IV, 15), a gornji im krajevi

završavaju rubnom plastičnom profilacijom (T. II, 11; III, 14; V, 22). Neke baze stupova imale su rupe za učvršćivanje (T. IV, 15), a sve su bile plitko ukopane u pod crkve.⁵ Stupovi su nosili bogato ukrašene kapitule, koji su u odnosu na ostale dijelove ciborija bili najcjelovitije sačuvani (T. VI-VIII).⁶ Kapituli su (visina oko 32 cm; veličina tjemena 30 X 30 cm; promjer baze 16 cm) podijeljeni na tri ukrasna polja. Ukras donjeg i srednjeg polja gotovo je sukladan, a sastoji se od osam stiliziranih i različito ukrašenih palmiranih listova, s povijenim vrhovima prema vani. Listovi srednjeg ukrasnog polja oblikom i veličinom razlikuju se od

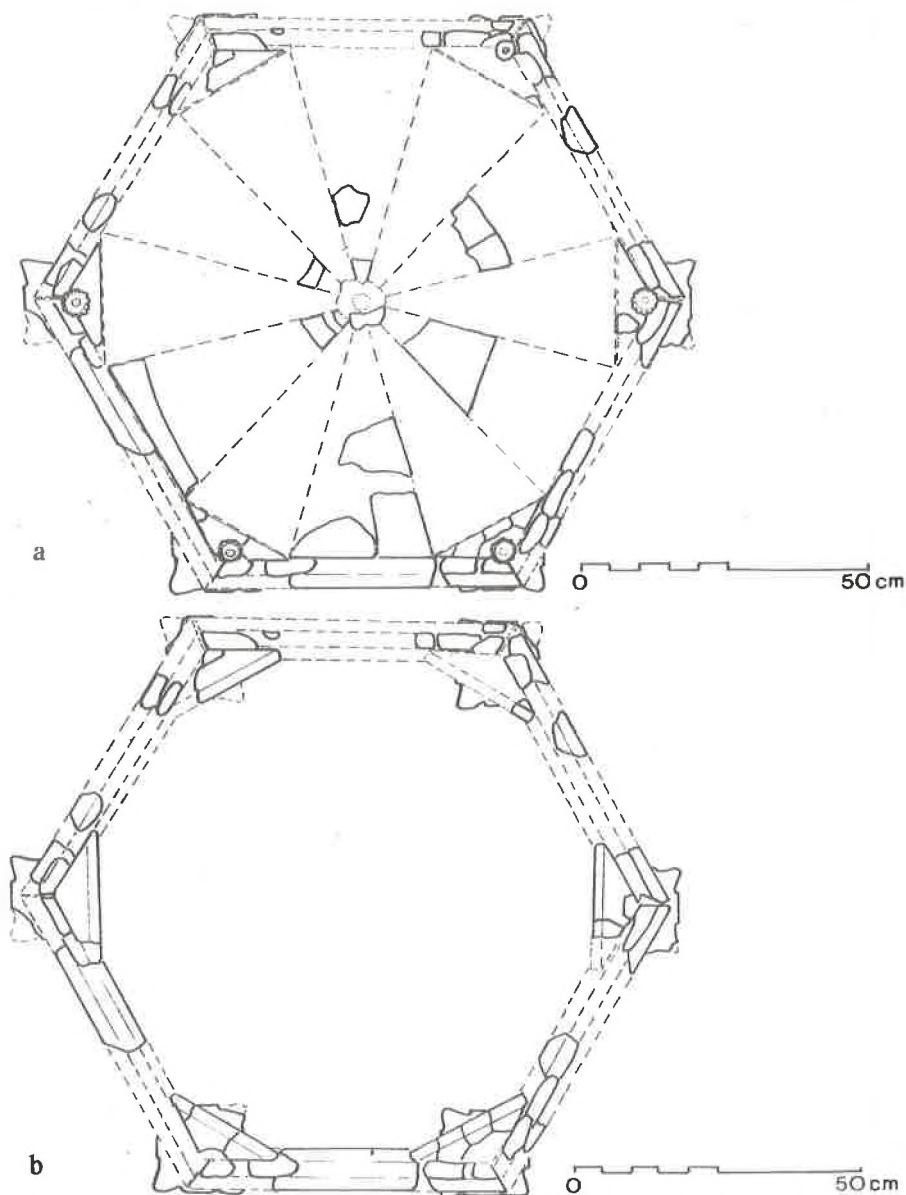

Sl. 1. Galovac - Crkvina, presjek kroz stupove šesterostraničnog ciborija.

Fig. 3. Galovac - Crkvina, a cross-section of the columns of the six-sided ciborium.

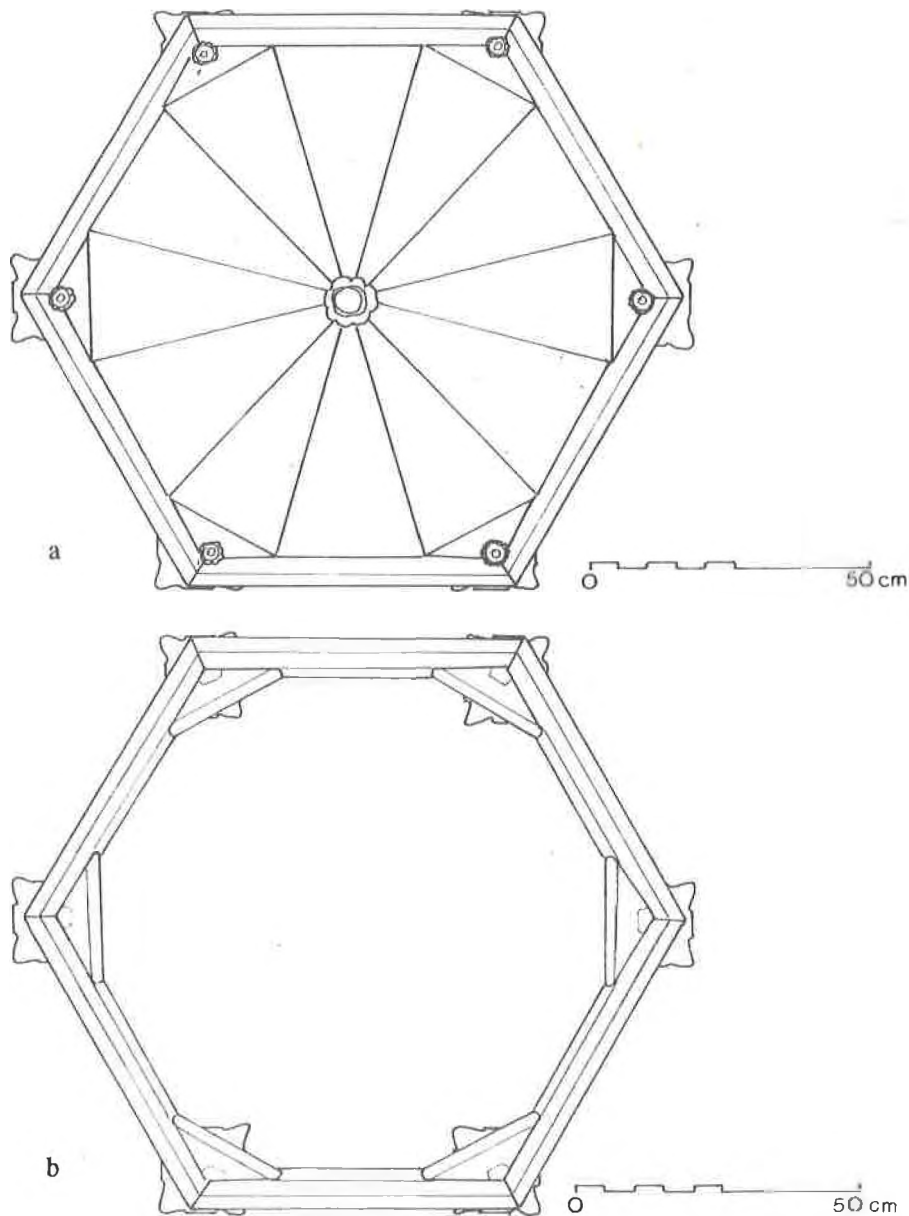
⁵ Stupovi šesterostraničnog i četverostraničnog ciborija isklesani su od iste vrste kamena vapnenca i svojim su izgledom, veličinom, ukrašenom i načinom izrade gotovo u potpunosti jednaki i nedvojbeno su proizvod iste radionice. Iz tih je razloga nemoguće sa sigurnošću odrediti pripadnost pronađenih ulomaka pojedinom ciboriju (T. I-V; XXVII-XXX). No, unatoč tome mi smo odabir pokušali uraditi oslanjajući se pri tome uglavnom na dimenzije i izgled pojedinih ulomaka, što se može provjeriti na priloženoj foto i tehničkoj dokumentaciji (vidi T. I-IV, XXVII-XXX. i priloge I. i III).

⁶ Od šest kapitula za koje smatramo da su pripadali šesterostraničnom ciboriju, četiri su nađena u 7,5 m dubokom bunaru, otkrivenom na Crkvini u Galovcu s južne strane starokršćanske crkve, i ti su najbolje sačuvani (T. VI, 2; VII; VIII, 5). Druga dva nađena su u slojevima otkopa i bila su fragmentarnije sačuvana (T. VI, 1; VIII, 6). Srećom, od jednog od tih kapitula nađen je veći broj ulomaka od kojih smo uspjeli sastaviti gotovo cijeli kapitel (T. VIII, 6).

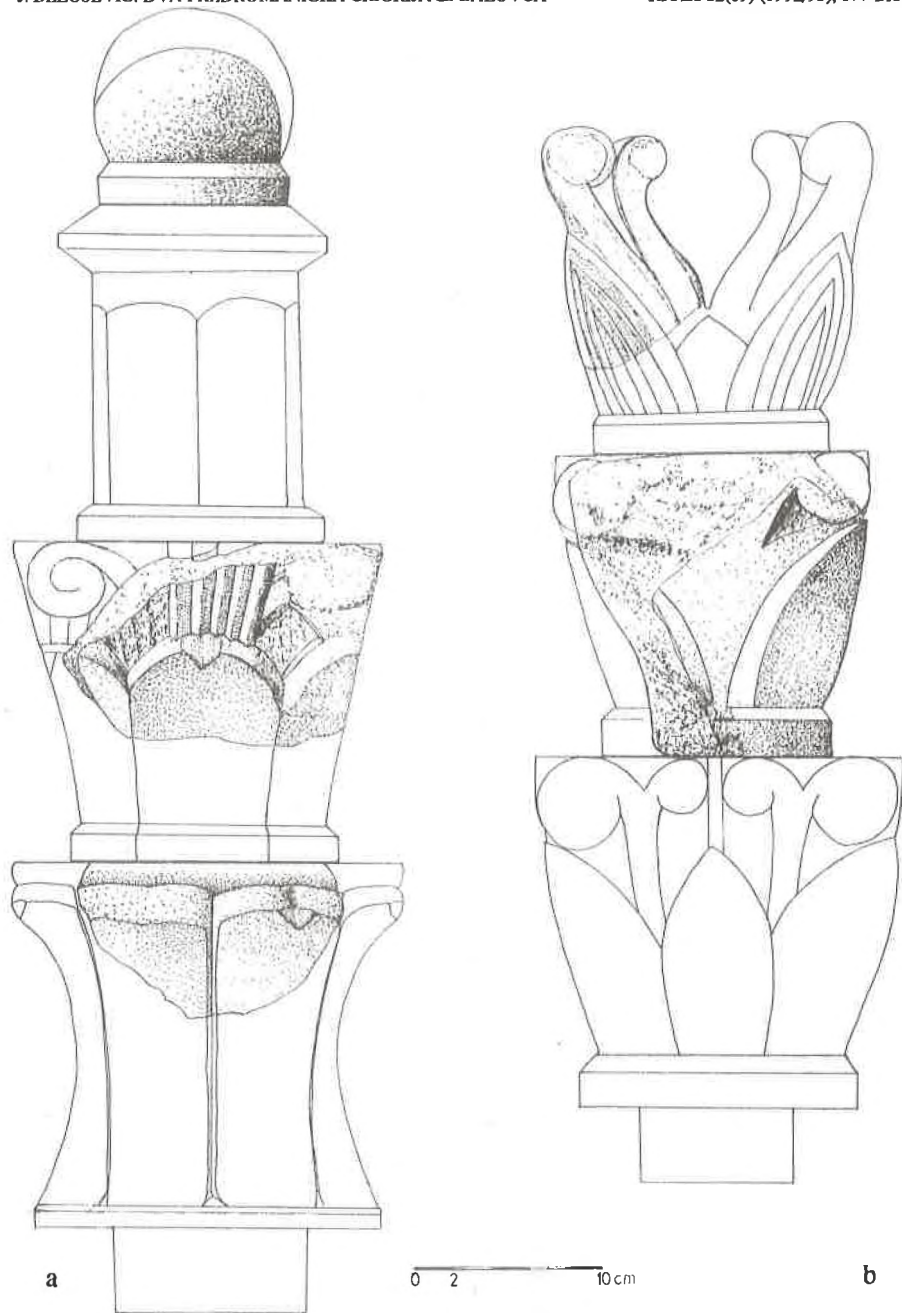

Sl. 2. Galovac - Crkvina, prikaz šesterostraničnog ciborija s ucrtanim izvornim dijelovima krovne konstrukcije (a) i izvornim dijelovima kutnih nosača krovnih ploča i stranica košare (b); pogled odozgo.

Fig. 2. Galovac - Crkvina, a representation of the six-sided ciborium with the drawn in original parts of the roof construction (a) and the original parts of the corner supports of the roof with the sides of the basket (b); view from above.

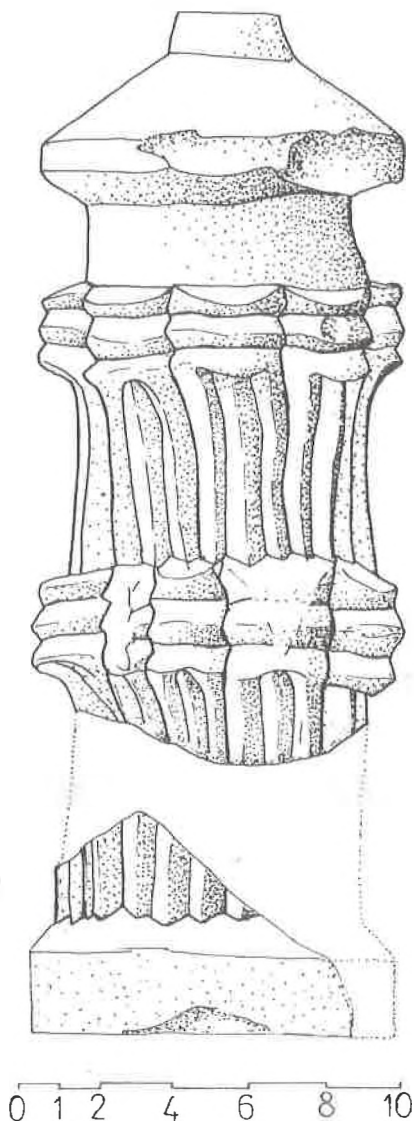

Sl. 3. Galovac - Crkvina, izvedbeni nacrt krovne konstrukcije šesterostraničnog ciborija s krovnim pločama (a) i bez krovnih ploča (b); pogled odozgo.
 Fig. 3. Galovac - Crkvina, the construction plan for the six-sided ciborium with roof plates (a) and without roof plates; view from above.

Sl. 4. Galovac - Crkvena, pokušaj rekonstrukcije krovnog akroterija šestostrostraničnog (a) i četverostraničnog ciborija (b).

Fig. 4. Galovac - Crkvena, an attempt at reconstructing the roof acroterion of the six-sided (a) and the four-sided ciborium (b).

Sl. 5. Galovac - Crkvina,
rekonstrukcija kutnog akroterija
košare šesterostraničnog ciborija.

*Fig. 5. Galovac - Crkvina, the
reconstruction of the corner acroterion
of the basket of the six-sided
ciborium.*

onih iz donjega. Listovi donjeg ukrasnog polja uski su i šiljati, svi približno jednaki, sa zadebljanim krajevima. Listovi srednjeg ukrasnog polja na uglovima su izduženi i šiljati, povijeni prema vani, dok su oni po sredini široki, s gotovo ravno zasječenim i neznatno povijenim vrhovima. Gornje ukrasno polje s plitkim abakusom na sve četiri strane jednako je ukrašeno. Ukrašačine četiri zavojnice, dvije po sredini stranice, odvojene tordiranim stupićem i po jedna na uglovima, obrubljena također tordiranim stupićem. Na tjemenu, vratu i po sredini baze kapitela nalazile su se rupe za njegovo učvršćivanje na košaru i stup ciborija.

Da bi se odredila visina stranice košare s lukovima arkade ciborija, od bitne važnosti bila su dva oveća ulomka luka arkade (T. XII, 15; XIII, 22), na temelju kojih smo dobili širinu luka od 83 cm i dubinu od 42 cm. Osim toga važan konstruktivni element za određivanje veličine i izvornog izgleda košare ciborija predstavljaju veći i manji ulomci ukrasnog vijenca s ostatkom neukrašenih površina stranice košare. Tih je ulomaka nađeno relativno mnogo (sveukupno oko 40 komada - T. IX-XV). Na svim stranicama košare sačuvani su ostaci ukrasnog vijenca, a na pojedinima gotovo na čitavoj širini stranice (usp. Prilog I i T. XXIV). Ukrasni vijenac širine 18 cm sastoji se od dva polja. U gornjem (širem) polju prikazane su zavojnice, od kojih je dio okrenut na lijevu, a dio na desnu stranu, dok donje (uže) polje ispunjava motiv gotovo klasično izvedenog kimationa. Ukrasni vijenac teče rubnim dijelom stranica heksagonalne košare (vidi prilog I), dok su ostale površine stranica košare ciborija neukrašene, osim što je na pročelnoj stranici po sredini ispod ukra-

nog vijenca uklesan latinski križ, gotovo na grafički način, s neznatno proširenim krajevima krakova (T. XI, 11). Treba napomenuti da ukrasni vijenac na svim stranicama košare nije dosljedno izveden. Naime, broj zavojnica na gornjem ukrasnom polju je različiti i ovisi o veličini zavojnica. Osim toga zavojnice se ne račvaju po sredini stranice - nisu raspoređene u dva simetrično podijeljena dijela, što bismo očekivali, već postoje izvjesna odstupanja od tog principa. Sve stranice košare na bočnim su rubovima zakošene, zbog što boljeg međusobnog spajanja, a gornji rubovi su stepeničasto zasječeni, kako bi na njih mogle naleći krovne ploče i kutni nosači. Na gornjim rubnim površinama stranica košare nalaze se rupe i žljebovi za njihovo međusobno spajanje.

Značajni ulomci za rekonstrukciju krova su trokutasti nosači (T. XIX, XX, sl. 2a i 2b) koji su se nalazili na uglovima košare. Na tim kutnim nosačima stajale su krovne ploče koje su svojim dimenzijama bile manje od onih što su izravno nalijegale na unutarnji rub košare ciborija. Na temelju kutnih nosača mogla se sa sigurnošću odrediti širina donjeg dijela krovnih ploča, a time i sam oblik krova, koji je bio pramidalan i dvanaestostraničan (sl. 2a i 2b). Na unutrašnjim vrhovima trokutastih kutnih nosača nalazila su se četvrtasta ležišta u koja su jednim svojim dijelom bile uložene četvrtaste baze kutnih akroterija. Osim na trokutasti kutni nosač baze kutnih akroterija nalijegale su izravno na košaru ciborija, na kojem su klinom bile učvršćene, što nam potvrđuje ostatak rupe po sredini jedne djelomice sačuvane baze akroterija. Pronađeni su dijelovi svih šest kutnih akroterija (T. XVI. i XVII), na temelju kojih se mogao utvrditi njihov izvorni izgled (vidi sl. 5). Bili su ukrašeni kao i kapiteli, a imali su tri ukrasna polja i četvrtastu bazu. Donje i srednje ukrasno polje bilo je ukrašeno stiliziranim palminim listovima, dok je gornje bilo neukrašeno i završavalo je čunjasto.

Piramidalni dvanaestostraničan krov izrađen je od neukrašenih kamenih ploča debljine 5-6 cm 8 (T. XXI-XXIII), s koso zasječnim bočnim stranama, za međusobno spajanje, i stepeničastom profiliracijom na donjem (širem) dijelu ploča, zbog nalijeganja na košaru, odnosno na kutne nosače. Ploče su na vrhu bile ravno zasječene, da bi se na njih mogao učvrstiti središnji (krovni) akroterij. Tom akroteriju mogla su pripadati četiri ulomka (T. XVIII) na temelju kojih smo pokušali dati pretpostavljenu grafičku rekonstrukciju njegova izgleda (sl. 4a).

* * *

Na temelju sažeto iznijetog opisa može se kazati da je šesterostranični ciborij iz Crkvine u Galovcu, premda fragmentarno sačuvan, jedan od najcjelovitije sačuvanih predromaničkih ciborija dosad otkrivenih na teritoriju Dalmatinske Hrvatske. Da bi se dobila pregledna slika nalaza predromaničkih ciborija, u nastavku rada krato ćemo se osvrnuti na sve ciborije s tog područja.

Najcjelovitije sačuvan, premda dosta manjkav, jest ciborij iz Crkve Sv. Marte u Bijaćima kod Trogira.⁷ To je četverostraničan oltarni ciborij, datiran u 9. st., rekonstruiran na temelju velikog broja sačuvanih izvornih dijelova, danas

⁷ *Starohrvatska baština*, Zagreb, Grafički zavod Hrvatske, 1976, katalog, obrada D. Jelovina, donosi opis ciborija iz Bijaća na str. 94, s navedenom lit. o tom spomeniku. Usp. još i Ž. Rapanić, *Predromaničko doba u Dalmaciji*, Split, Logos, 1987, passim; V. Delong, *Latinski epigrafički...*, 191, 59 i d., T. III-VII, s navedenom novijom lit.

izložen u zbirci Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu (T. XLI).⁸ U istoj su zbirci u Splitu izložena još dva rekonstruirana i restaurirana predromanička ciborija, iz Crkvine u Biskupiji kod Knina. Jedan je šesterostraničan, datiran u 9. st., dok je drugi četverostraničan, datiran u 11. st. (T. XLII).⁹ Skromni ostaci ciborija otkriveni su i na Kapitulul kod Knina, koje T. Burić datira u 10. st.¹⁰ U Solinu, nažalost, bez bližih podataka o mjestu nalaza, otkrivena su četiri ulomka košare ciborija, bogato ukrašena pleternom ornamentikom i sa sačuvanim dijelom nečitljivog natpisa, uklesanog s unutarnje strane luka arkade. Na temelju stilske analize ukrasa Ž. Rapanić te ulomke datira u 9. i poč. 10. st.¹¹ Iz starohrvatskog Solina potječe nekoliko sitnih ulomaka jedne stranice arkade ciborija, koji su otkriveni u Crkvi Sv. Petra i Mojsija, krunidbenoj bazilici hrvatskog kralja Dimitrija Zvonimira. Na njih se u stručnoj literaturi osvrtao I. Petricioli.¹² Spomenute ulomke I. Petricioli uspoređuje s detaljima ciborija prokonzula Grgura i ciborija iz Crkve Sv. Tome u Zadru, te ih datira u 11. st. Uz navedene nalaze treba spomenuti još i ulomke ciborija iz Novalje na otoku Pagu, koji se danas čuvaju u zbirci župne crkve u Novalji, a nekoliko ulomaka tog ciborija nalazi se u lapidariju Srednjovjekovne zbirke Arheološkog muzeja u Zadru. Nažalost, pobližih podataka o mjestu i okolnosti tih nalaza nemamo. Jedino se za njih zna da potječu iz Novalje. Tek je nedavno te ulomke u stručnoj literaturi registrirao N. Jakšić i datirao u 9. st.¹³ To bi, dakle, bili svi do danas poznati nalazi ostataka ciborija s povijesnog tla Dalmatinske Hrvatske, koji mogu poslužiti samo kao izvjesne paralele u tipološko-kronološkom i ukrasno-stilskom vrednovanju ciborija iz Galovca. Iz navedenih podataka možemo zaključiti da su ostaci predromaničkih ciborija otkriveni samo na najznačajnijim starohrvatskim lokalitetima na kojima su postojale veće crkvene građevine, kao što su to bile preuređene ranokršćanske crkve koje su ostale u kultu u predromanička doba, ili pak starohrvatske crkve bazilikalnog tipa u kojima su ciboriji mogli stajati, dok ih brojne predromaničke crkvice zbog svojih skromnih dimenzija nisu mogle posjedovati. S obzirom na veličinu i složenost izrade, a time i na cijenu koštanja, ciboriji su među predromaničkim kamenim crkvenim namještajem malobrojni, ne samo na području

⁸ Ciborij iz Sv. Marte u Bijaćima rekonstruiran je 1929. od brojnih izvornih ulomaka, a manjkavi dijelovi bili su nadopunjeni. Međutim, prilikom rekonstrukcije nisu svi izvorni dijelovi bili ugrađeni, što dokazuje nedavno slučajno otkriveni ulomak luka arkade ciborija s ostatkom natpisa koji spominje V. Delonga, nav. dj., 64, T. VII, 1a, 1b.

⁹ *Starohrvatska baština*, katalog, obrada D. Jelovina s navedenom starijom lit. Usp. još T. Marasović, "Projektne modeli u graditeljstvu ranog srednjeg vijeka", *SHP*, III. s., 13, 1983, 139 i d., T. II. i III.

¹⁰ T. Burić, "Ranoređnjovjekovna skulptura s Kapitula kod Knina", *SHP*, III. s., 18, 1990, passim, T. III, 4-8, 10a, 10b.

¹¹ Ž. Rapanić, "Kamena plastika ranog srednjeg vijeka u Arheološkom muzeju u Splitu", *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku*, 40, 1958, 111, sl. 18.

¹² I. Petricioli, "Skulptura iz 11. st. u Zadru, Splitu i Solinu", *Tragom srednjovjekovnih umjetnika*, Zagreb, Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1983, 19 i d., s navedenom opširnom lit. o tom problemu.

¹³ *Trisuću godina hrvatske skulpture*, katalog izložbe, Zagreb, Muzejsko-galerijski centar, 1991, kataloška obrada N. Jakšić, 24, kat. br. 27. Pod tim brojem donosi sažeti opis stope arkade ciborija iz Novalje na Pagu.

ranofeudalne hrvatske države u priobalju istočnog Jadrana, već i u romanskim gradovima na obali.

Da bi se dobila bolja preglednost svih nalaza predromaničkih ciborija na spomenutom prostoru, uz već iznijete podatke iz Dalmatinske Hrvatske, kratko ćemo spomenuti i nalaze predromaničkih ciborija otkrivenih u urbanim romanskim središtima duž istočne obale Jadrana. U tim su gradovima postojale kamenarsko-klesarske radionice koje su izrađivale crkveni namještaj, pa su stoga i ti nalazi osobito vrijedni.¹⁴ U svim značajnijim urbanim središtima na obali nađeni su ostaci predromaničkih ciborija, ali, nažalost, niti jedan od njih nije sačuvan u potpunosti. Pretežito su sačuvani u većem ili manjem broju ulomaka od kojih se ponekad dadu upoznati njihovi izvorni izgledi. Od predromaničkih ciborija iz gradova na istočnoj obali Jadrana valja spomenuti šesterostranični ciborij biskupa Mauricija iz Novigrada istarskog, datiran u drugu pol. 8. st.,¹⁵ zatim arkadu ciborija iz Pule, iz Crkve Sv. Ivana (ex Felicitas), datiranu oko 800. god.¹⁶ S područja Istre među ulomcima predromaničke plastike u Betiki registrirani su također neznatni ostaci ciborija.¹⁷ Vrlo zanimljiv je šesterostranični predromanički ciborij s dvanaestostraničnim piramidalnim krovom koji se danas nalazi u prezbiteriju katedrale u Rabu. To je jedini predromanički ciborij in situ u liturgijskoj funkciji crkve (u kultu).¹⁸ Nažalost, nije sačuvan u potpuno izvornom obliku i manjkav je. Tijekom srednjeg vijeka prepravljen je i dopunjen. Od izvornih dijelova sačuvane su tri arkade i piramidalni krov s akroterijem na vrhu, dok su mu ostali dijelovi nadopunjeni. No unatoč djelomičnoj sačuvanosti kulturno-spomenička vrijednost tog ciborija nije umanjena. To je dragocjen predromanički spomenik s bogatom plastičnom ornamentikom, s prikazima kršćanske euharistijske simbolike i značajan za proučavanje razvoja predromaničke umjetnosti kod nas. Fra Vadislav Brusić ciborij datira u 8. ili 9. st.¹⁹ a Karaman u 11. st.²⁰ Ciborij iz Raba zanimljiv je s tipološkoga gledišta. Naime, on je šesterostraničan kao i ciborij iz Galovca, ali drugih dodirnih točaka s ciborijem iz Galovca nema. U Zadru, najznačajnijem urbanom središtu na istočnoj obali Jadrana s brojnim ostacima ranokršćanskih i predromaničkih sakralnih spomenika, pošteđenom od razaranja u doba velike seobe naroda, sačuvao se relativno veliki broj nalaza predromaničke kamene plastike i

¹⁴ Ž. Rapanić, *Predromaničko doba...*, passim.

¹⁵ L. Parentin, *Cittanuova d'Istria*, Trst, 1974, passim; G. Cuscito, *Il ciborio l'epigraphico del vescovo Maurizio d'Istria*, *Ricerche religiose dell'Friuli e dell'Istria*, 3, 1984, pp. 112-115; I. St. i, "Antiche testimonianze cristiane a Cittanuova d'Istria", *Atti*, 19, Centro di ricerche storiche, Rovinj-Trst, 1989, 57 i d., fig. 4-9.

¹⁶ B. Marušić, *Istria u ranom srednjem vijeku*, Pula, Arheološki muzej Istre, 1960, 27, T. XIV, 1; I. St. i, *Kasnoantička i bizantska Pula*, Pula, Arh. muz. Istre, 1967, 11, T. VI, 1.

¹⁷ B. Marušić, "Djelatnost srednjovjekovnog odjela Arheološkog muzeja u Puli 1956-58", *SHP*, III. s., 8-9, 1963, 245 i d., T. IV; I. St. i, "Materijalna kultura Istre od 9. do 12. st.", *Arheološka istraživanja u Istri i Hrvatskom primorju*, Znanstveni skup, Pula, 15-18. IX. 1982, Pula, Hrvatsko arheološko društvo, 1987, 107 i d.

¹⁸ J. Strzygowski, *Starohrvatska umjetnost*, Zagreb, Matica hrvatska, 1927, 124 i d., sl. 63, 63a; Lj. Karaman, *Iz kolijevke hrvatske prošlosti*, Zagreb, Matica hrvatska, 1930, 75, sl. 41; V. Brusić, *Otok Rab*, vodič, Rab, Franjevački samostan Sv. Eufemije, bez navedene god. izd. (1924. ili 1925), 153 i sl. 69.

¹⁹ V. Brusić, *Otok Rab*, na istom mj.

²⁰ Lj. Karaman, *Iz kolijevke...*, 75, sl. 41.

skulpture. Na temelju te spomeničke građe može se kontinuirano pratiti njezin razvoj tijekom svih faza, od 7. do 11. st.²¹ Među sačuvanim nalazima predromaničke kamene plastike i skulpture u Zadru postoji i veći broj ulomaka nekoliko ciborija. Vrijedan nalaz predstavlja arkada ciborija iz Crkve Sv. Krševana, koja se na temelju bogatog plastičnog ukrasa datira u 10. st.²² Mnogo cjelovitije sačuvan je ciborij prokonzula Grgura.²³ Taj djelomice rekonstruiran četverostranični ciborij, važan zbog natpisa uklesanog na završnom vijencu, precizno je datiran u sredinu prve polovice 11. st.²⁴ Značajan je i po tome što služi u komparativne svrhe, za datiranje ostalih predromaničkih spomenika koji stilski pripadaju toj grupi.²⁵ Treći ciborij iz Zadra, čiji su dijelovi otkriveni u Crkvi Sv. Tome, vrlo je srodan s netom spomenutim i datira se u prvu polovicu 11. st.²⁶ I taj je ciborij, nažalost, vrlo fragmentarno sačuvan, ali je i on važan za datiranje i definiranje određene stilske grupe skulptura u Dalmaciji prve polovice 11. st., kako to navodi I. Petricioli.²⁷ Osim navedena tri ciborija valja još spomenuti da se u lapidariju Srednjovjekovne zbirke Arheološkog muzeja u Zadru, među neobjavljenom predromaničkom plastikom, nalazi i nekoliko ulomaka ciborija što potječu iz Zadra, ali su bez bližih podataka o okolnostima i vremenu nalaza i na njih se nećemo ovom prigodom posebno osvrnati.

U Trogiru, kao i u Zadru, predromanička je skulptura kontinuirano zastupljena u svim razvojnim fazama. Sačuvan je relativno veliki broj predromaničke spomeničke građe, kojoj je nedavno posvetio znanstvenu pozornost T. Burić.²⁸ Među sačuvanim predromaničkim kamenim spomenicima iz Trogira nalaze se i tri ulomka različitih arkada istog ciborija, koje T. Burić na osnovi stilske analize ukrasa datira u drugu polovicu 8. i najkasnije na početak 9. st.²⁹

U Splitu, u lapidariju Arheološkog muzeja, čuva se mramorni dio luka arkade ciborija, ali bez podataka o mjestu nalaza. Taj ulomak bogato ukrašen vegetabilnim ukrasom i astragalom Ž. Rapanić datira u 8. st.³⁰

²¹ I. Petricioli, "Fragmenti skulpture od VI. do VIII. stoljeća iz Zadra", *Diadora*, 1, 1960, 175 i d.; I s t i, *Pojava romaničke skulpture u Dalmaciji*, Zagreb, Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1960; I s t i, "Ranosrednjovjekovni natpisi iz Zadra", *Diadora*, 2, 1962, 251 i d.; I s t i, *Od Donata do Radovana*, Split, Književni krug, 1990; Lj. K a r a m a n, "Spomenici umjetnosti u Zadru u vrijeme hrvatskih narodnih vladara", *Zadar. Zbornik*, Zagreb, Matica hrvatska, 1964, 533 i d.; J. B e l o š e v i ć, "Neobjavljeni ranosrednjovjekovni kameni spomenici s pletemim ukrasom iz Zadra", *Diadora*, 4, 1968, 271 i d.; N. K l a i ć - I. P e t r i c i o l i, *Zadar u srednjem vijeku*, Zadar, Filozofski fakultet Zadar, 1976; Ž. R a p a n i ć, *Predromaničko doba...*, passim.

²² Č. M. I v e k o v i ć, *Crkva i samostan Sv. Krševana u Zadru*, Zagreb, 1931, 25, Tab. XIV, sl. 45.

²³ I. P e t r i c i o l i, *Pojava romaničke...*, 15 i d., T. I, 2; I s t i, "Skulpture iz 11. st. ...", 7 i d.

²⁴ I. P e t r i c i o l i, *Pojava romaničke...*, 18.

²⁵ Na istom mj.

²⁶ I. P e t r i c i o l i, "Ciborij iz zadarske crkve Sv. Tome", *SHP*, III. s., 11, 1981, 153 i d., T. I-IV.

²⁷ I. P e t r i c i o l i, nav. dj., 167.

²⁸ T. B u r i ć, "Predromanička skulptura u Trogiru", *SHP*, III. s., 12, 1982, 140 i d., T. XIII.

²⁹ T. B u r i ć, nav. dj., 155.

³⁰ Ž. R a p a n i ć, "Kamena plastika...", 113, sl. 17.

Na krajnjem jugu nekadašnje Dalmacije, u Kotoru, gdje je u doba predromanike postojala kamenarsko-klesarska radionica, a što potvrđuju spomenici nađeni na tom području, registrirani su dijelovi tri predromanička ciborija. U Kotoru, u Crkvi Sv. Tripuna, nalazi se ugrađena arkada ciborija koja je bila često predmetom raspravljanja u znanstvenoj literaturi.³¹ Većina znanstvenika datira taj spomenik na početak 9. st., a ima i onih koji ga datiraju u 11. st.³² Radionički i stilski srodan kotorskoj arkadi ciborija je ulomak stranice košare ciborija iz Komolca u Rijeci dubrovačkoj.³³ Izrazitije stilsko-ukrasne srodnosti s kotorskom akradom ciborija imaju ulomci ciborija iz Ulcinja, precizno datirani natpisom u vrijeme između 813. i 820. god.³⁴ Oba su ciborija imala zajednički ikonografski predložak, kako je to znanstveno argumentirano dokazao P. Mijović.³⁵ U fundusu predromaničke umjetnosti na području istočne obale Jadrana i njezina zaleđa nalazi spomenutih ciborija iz Kotora, Komolca i Ulcinja važni su za proučavanje predromaničke umjetnosti. Tu činjenicu potkrepljuje i zavidna znanstvena literatura, posebno zato što oni predstavljaju predromaničku umjetnost u zreлом umjetničkom izrazu već početkom 9. st.

Nakon sažetog pregleda o nalazima ciborija ponovno se vraćamo ciboriju iz Galovca. Pokušat ćemo odrediti vrijeme njegove izrade i radioničko porijeklo. Kako za izravno datiranje šesterostraničnog ciborija iz Galovca ne raspolažemo epigrafskim ni povijesnim izvornim vrelima, ostaje nam jedino mogućnost stilske analize ukrasnih motiva spomenika uz usporedbe s ostalim predromaničkim ciborijima. Kako smo to već ranije istakli, taj šesterostranični ciborij skromno je ukrašen i po tome se izdvaja od svih ostalih predromaničkih ciborija, kako onih otkrivenih na teritoriju Dalmatinske Hrvatske,³⁶ tako i ciborija iz gradskih središta na obali.³⁷ Naime, kod ukrašavanja svih tih ciborija, manje ili više, strogo je poštivan tzv. princip *horror vacui*, što nije slučaj kod ciborija iz Galovca. On je ukrašen samo uskim vijencem koji teče rubnom površinom preko svih šest stranica košare, a sastoji se od motiva zavojnica i klasično izvedenog kimationa, koji je, mislimo, vrlo indikativan za rano datiranje tog spomenika. Potrebno je, naime, naglasiti da je motiv kimationa na šesterostraničnom galovačkom ciboriju najklasičnije izveden kimation od svih dosad poznatih motiva kimationa što krase pojedine spomenike predromaničkoga kamenog namještaja na području Dalmatinske Hrvatske ili one u primorskim gradovima na istočnoj obali Jadrana.³⁸ Svi su oni manje ili više izvedeni stilizirano, često i u vrlo degeneriranom obliku.³⁹ Osim motiva kimationa na ukrasnom vijencu ciborija valja još spomenuti gotovo na grafički način uklesan križ po sredini jedne, vjerojatno

³¹ P. M i j o v i ć, "Ulcinjski ciborijum", *Starinar*, n.s., 36, 1986, 100 i d., s navedenom starijom i novom lit. o tom spomeniku.

³² Na istom mj.

³³ I. P e t r i c i o l i, *Pojava romaničke...*, 48 i d.

³⁴ Usp. bilj. 31 u ovom radu.

³⁵ Na istom mj.

³⁶ Usp. bilj. 8-14 u ovom radu.

³⁷ Usp. bilj. 15-31 u ovom radu.

³⁸ M. Š e p e r, "Prilog datiranju starohrvatskih spomenika pletere dekoracije", *Arheološki vestnik*, 6/1, Ljubljana, 1955, 50 i d.

³⁹ Na istom mj.

pročelne stranice košare, s neznatno proširenim krajevima krakova. Taj križ nije, dođuše, databilan, ali je ipak indikativan za visoko datiranje ciborija. U prilog ranoj dataciji idu i ostali ukrasni skulptorski elementi ciborija, kao što su kapiteli, akroteriji, pa i plastični ukrasi na bazama stupova. Od spomenutih ukrasno-skulptorskih elemenata svakako su najznakovitiji kapiteli, koji svojim kompozicijsko-stilskim i ukrasnim karakteristikama te kakvoćom izrade spadaju u najkvalitetnije i najreprezentativnije predromaničke skulptorske izradevine na području Dalmatinske Hrvatske. Za bliže analogije tim kapitelima mogu jedino poslužiti fragmentarno sačuvani kapiteli iz Koljana i Biskupije, datirani u 9. st.,⁴⁰ a tom ili čak nešto ranijem vremenu pripadaju i naši kapiteli. Uz rečeno treba spomenuti i nalaze kao što su dijelovi predromaničke oltarne pregrade otkriveni na Crkvi u Galovcu, od koje su sačuvani ulomci pluteja, pilastara, greda, dio trokutastog zabata s ostatkom na grafički način uklesanog križa (gotovo identičnog onom na ciboriju), te kapitela koji su u potpunosti srodni (gotovo identični) kapitelima ciborija.⁴¹ Dakle, ti su nalazi svojim ukrasno-stilskim osobitostima sukladni s pojedinim ukrasnim elementima na ciboriju i nedvojbeno su istovremeni proizvod jedne klesarske radionice koja je taj namještaj izradila, a ta radionica jedino je mogla biti u Zadru.

Na temelju iznijetih stilskih karakteristika ukrasnih motiva, kao i na osnovi tipoloških ukrasno-stilskih osobitosti skulptorskih elemenata ciborija, te stilski srodnih i istovremenih dijelova oltarne pregrade i drugih ostataka kamenog crkvenog namještaja, šesterostranični ciborij iz Crkvine u Galovcu datiramo u ranu fazu predromaničke umjetnosti, tj. na sam početak 9. st. To je, s pravom možemo tvrditi, jedan od najstarijih a ujedno i najcjelovitije sačuvanih predromaničkih

⁴⁰ F. R a d i ć, "Hrvatsko-bizantske nadstupine Prvog muzeja hrvatskih spomenika", *SHP*, I. s., 1/4, Knin, 1895, 205 i d. Kapitel iz Koljana Radić reproducira pod br. 16 i 25, a od fragmentarno srodnih kapitela iz Biskupije spominjemo samo dva bolje sačuvana pod br. 3 i 23, koje je rekonstruirao S. Gunjača. Njih N. Jakšić pripisuje majstoru koljanskog pluteja i svrstava ih u red najkvalitetnijih i najreprezentativnijih dosad nađenih u Dalmaciji (usp. N. J a k š i ć, "Majstor koljanskog pluteja", *Cetinska krajina od prahistorije do dolaska Turaka*, Izd. Hrvatskog arheološkog društva, sv. 8, Split, 1984, 274 i d.). Valja još napomenuti da Jakšić u cit. radu navodi da je S. Gunjača spomenuta dva kapitela (br. 3 i 23), te stilski im srodan akroterij nađen također na Crkvi u Biskupiji (usp. F. R a d i ć, "Kitnjasti akroterij sa razvalina starohrvatske bazilike Sv. Marije u Biskupiji kod Knina", *SHP*, I. s., 4/1, Knin, 1898, 36 i d.) uklopio u rekonstrukciju fragmentarno sačuvanog šesterostraničnog ciborija otkrivenog na Crkvi, što Jakšić prihvaća s rezervom. Naime, po mišljenju Jakšića sačuvani ulomci košare ciborija ne odaju karakteristike rada majstora koljanskog pluteja koji je izradio navedene kapitela i akroterij.

Kapiteli šesterostraničnog i četverostraničnog ciborija iz Crkvine u Galovcu, kao i kapiteli oltarne pregrade (svukupno je nađeno 12 kapitela), više ili manje cjelovito su sačuvani, a po svojim su kompozicijsko-stilskim i ukrasnim karakteristikama, kakvoći klesarske izrade, gotovo identični s kapitelima iz Koljana i Biskupije i bez dvojbe je da su s njima istovremeni. Zbog toga ne isključujemo mogućnost da su produkt jedne klesarske radionice, a vjerojatno i majstora. Možda S. Gunjača nije pogriješio kada je spomenute kapitela ugradio u rekonstrukciju šesterostraničnog ciborija, jer to na stanovit način potkrepljuju i kapiteli iz Crkvine u Galovcu, koji su s biskupijskim kapitelima gotovo identični.

⁴¹ Usp. J. B e l o š e v i ć, "O rezultatima istraživanja lokaliteta 'Crkvinu' u selu Galovcu kod Zadra u 1990. godini", *RFFZd*, 30(17), 1992, 86 i d., T. XVII-XXI.

ciborija, kako onih s povijesnog tla Dalmatinske Hrvatske, tako i otkrivenih u dalmatinskim gradovima na obali.

OPIS I ANALIZA ČETVEROSTRANIČNOG CIBORIJA

Četverostranični ciborij (visina oko 4,50 m i širina 0,92 m) utvrđujemo kroz brojne ulomke na osnovi kojih je urađena prilično vjerna grafička rekonstrukcija njegova izvornog izgleda (prilozi III i IV, 1-2). Sastoji se od četiri stranice koje sastavljene čine kvadratnu košaru nad kojom je osmerostraničan piramidalni krov s akrotrijem na vrhu (sl. 6-8 i 4b). Četverostraničnu košaru s krovom nose četiri stupa s kapitelima. Stupovi su okruglog presjeka s četvrtastim bazama, pri dnu ukrašeni višestrukom plastičnom profilacijom (T. XXIX, 13 i XXX, 17), a krajevi im imaju plastično rubno zadebljanje (T. XXXII). Neke baze stupova imale su rupe za učvršćivanje (T. XXX, 17), u sve su bile plitko ukopane u pod prostorije u kojoj se ciborij nalazio. Uz rečeno treba još pripomenuti, da su stupovi četverostraničnog, kao i oni šesterostraničnog, ciborija istovremeni produkt jedne klesarske radionice, našto smo već svratili pozornosti kod opisa šesterostraničnog ciborija. Stupovi su nosili kapitule, od kojih smo uspeli identificirati veće komade od dva (T. XXXI), dok smo od trećeg kapitula pronašli samo manji ulomak (T. XXXI, 1). Kapiteli četverostraničnog ciborija tipološko-stilski i ukrasom u potpunosti su sukladni s kapitelima šesterostraničnog ciborija, pa ih stoga nećemo ovdje opisivati.

Za određivanje veličine stranice košare i luka ciborija bitne konstruktivne podatke pružili su nam ulomci pročelne stranice košare, od koje je sačuvan najveći broj ulomaka (T. XXXIII).⁴² Na osnovi tih ulomaka moglo se sa sigurnošću utvrditi ne samo veličinu košare (čije su dimenzije 92 X 94 cm) već i cjeloviti izgled njena ukrasa (prilozi III i IV, 1-2). Na središnjem dijelu pročelne stranice košare ciborija prikazan je glatki križ s neznatno proširenim krajevima krakova. Sa strana križa nalaze se dva pauna koja ključaju cvijet, a simetrično su okrenuta jedan prema drugom. Nažalost, ta je ukrasna kompozicija samo djelomice sačuvana. Rubne okomite stranice ukrašene su frizom zatvorenih zavojnica, koji je s unutarne strane obrubljen uskom profilacijom. Vijenac pročelne stranice košare sačuvan je u dužini 52 cm i ne čini organsku cjelinu s košarom, već je na nju bio

⁴² Zanimljivo je napomenuti da smo te ulomke košare ciborija, što su danas izloženi u Arheološkoj zbirci Zavičajnog muzeja u Biogradu n/M u djelomice rekonstruiranom obliku arkade ciborija (vidi T. XXXIII), a objavila ih je B. Juraga pod atribucijom "zabat", nepoznato nalazište (usp. B. J u r a g a, "Srednjovjekovni kameni spomenici na području Biograda", *Diadora*, 9, 1980, 468, kat. br. 93, T. XIX) - sasvim slučajno otkrili da potječu iz Crkvine u Galovcu i da su dio četverostraničnog ciborija. To otkriće potvrdio nam je sretan nalaz ulomka sa zatvorenim zavojnicama na Crkvinu u Galovcu (T. XXXIV, 9), koji je dio desnog kraka arkade ciborija izloženog u Zavičajnom muzeju u Biogradu n/M (vidi grafičku rekonstrukciju na T. XXXIII). Taj nam je nalaz ujedno svratio pozornost na opreznost pri selektivnom odabiranju ulomaka koji pripadaju četverostraničnom ciboriju, a koje smo pažljivim radom uspeli sve identificirati. Uz navedeno potrebno je još reći da su ulomci četverostraničnog ciborija kao i još neki kameni predromanički fragmenti koji se u ovom radu obrađuju u Biograd dospjeli posredstvom svećenika K. Perkovića, koji je 1936. god. vršio sondažna istraživanja na Crkvinu u Galovcu. O tome pobliže usp. podatke iznesene u Napomeni uz katalošku obradu građe.

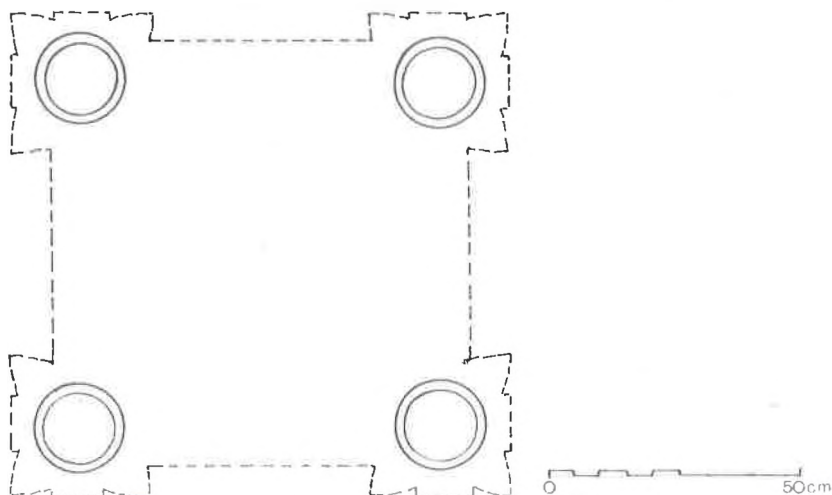
učvršćen klinovima, što potvrđuju rupe na rubnim površinama košare. Na gornjem je polju ukrašen zatvorenim zavojnicama, a na donjem polju teče ostatak natpisa: AMEN D(e)O G(ratias). Zavojnice na ukrasnom vijencu identične su s onima na okomitim rubnim dijelovima košare, pa zajedno s njima čine skladnu stilsko-ukrasnu cjelinu (T. XXXII a, b i prilog III). Začetna stranica košare ciborija, iste veličine kao i pročelna, sudeći prema pronađenim ulomcima (T. XXXII), nije bila ukrašena. Jedna bočna stranica na središnjem je dijelu bila ukrašena križem i biljnim ukrasom od kojeg su sačuvana tek dva ulomka (T. XXXV, 11), na temelju kojih smo pokušali grafički prikazati njegov cjeloviti izgled (prilog IVb). Rubne okomite strane ukrašene su frizom troprutih pletenica obrubljenim uskim profilacijama, što nam potvrđuju izvorni ulomci (T. XXXV, 13-15). Od druge bočne stranice sačuvan je tek neznatni dio luka arkade (T. XXV, 12), a pretpostaviti je da je bila ukrašena sličnim ukrasom kao netom opisana stranica. Obje bočne stranice, sva je vjerojatnost, imale su ukrasni vijenac istog ili srodnog izgleda, kao što je onaj na pročelnoj stranici, dok je vijenac na začetnoj strani sigurno bio neukrašen. Bočne stranice košare ciborija veličinom su manje od pročelne i začelne stranice, pa im je stoga i manji luk (sl. 8a, 8b i prilozi III i IV, 1b).

Za sagledavanje krovne konstrukcije ciborija važni su trokutasti nosači krovnih ploča koji su stajali na uglovima košare na kojoj su imali i zasječena ležišta (T. XXXVI). Na osnovi tih nosača mogle su se sa sigurnošću odrediti širine donjeg dijela krovnih ploča, a time i sam oblik i veličinu krova, koji je bio osmerostraničan. Krov je napravljen od neukrašenih kamenih ploča debljine 4,5-5 cm, s koso zasječenim bočnim stranama za što bolje međusobno spajanje, i stepeničastom profilacijom na donjem (širem) dijelu ploča zbog nalijeganja na košaru, odnosno kutne nosače (T. XXXVII-XXXVIII). Ploče su na vrhu bile ravno zasječene, da bi se na njih mogao učvrstiti akroterij. Od akroterija pronađena su samo dva ulomka na temelju kojih smo pokušali dati njegovu pretpostavljenu grafičku rekonstrukciju (T. XXXIX i sl. 4b).

* * *

Četverostranični ciborij iz Crkvine u Galovcu s obzirom na dimenzije nije mogao biti oltarni, već je, sva je vjerojatnost, služio za obred krštenja. Toj pretpostavci ide u prilog i nalaz kamenice za krštenje isklesane od baze antičkog stupa u obliku križa (T. XL, sl. 9 i prilog IV, 1a, 1b). Ta je kamenica, prema našem mišljenju, stajala ispod četverostraničnog ciborija i služila za obred krštenja.⁴³ Izneseno mišljenje potvrđuje nam i nalaz šesterostraničnog ciborija na

⁴³ Drugih potvrda u prilog iznesenom mišljenju nemamo. Ipak bismo mogli spomenuti nalaz dijelova kamenice za blagoslovljenu vodu iz Biskupije kod Knina koju su u stručnoj lit. već spominjali Bulić, Radić, Karaman, a S. Gunjača je tu kamenicu uspio sastaviti i rekonstruirati (usp. S. Gunjača, "Rad Muzeja hrvatskih starina u godini 1951.", *SHP*, III. s., 3, 1954, 183 i d., sl. 14; I s t i, *Novi naučni rezultati u hrvatskoj arheologiji*, Predavanja održana u JAZU, sv. 18, Zagreb 1958, sl. 3). Njen opis donio je D. Jelovina u kataloškom dijelu monografije *Starohrvatska baština*, na str. 3, (sl. na str. 4) pod nazivom kamenica za "imersiju". Smatramo da je to neprihvatljiva atribucija za kamenicu, jer je ona po svojim dimenzijama neprikladna za vršenje obreda krštenja imerzijom. Sva je vjerojatnost da je ona služila kao kamenica za blagoslovljenu vodu, jer je stajala prislonjena uza zid, a to potvrđuje njena jedna ravna stranica. Osim spomenute kamenice, u Biskupiji su nađene još dvije predromaničke

Sl. 6. Galovac - Crkvina, presjek kroz stupove četverostraničnog ciborija.

Fig. 6. Galovac - Crkvina, a cross-section of the columns of the four-sided ciborium.

Crkvini, koji smo obradili u prvom dijelu ove radnje. Naime, to je oltarni ciborij, a istovremen je s četverostraničnim i produkt je iste klesarske radionice koja je izradila i ostali predromanički namještaj za Crkvu Sv. Bartolomeja u Galovcu. To je bila ranokršćanska crkva preuređena u ranom srednjem vijeku i opremljena predromaničkim crkvenim namještajem. To je još jedna potvrda među dosad poznatim primjerima na području Dalmacije, da ranokršćanski sakralni objekti ostaju u funkciji kulta i tijekom ranog srednjeg vijeka, rjeđe u izvornom a češće u djelomičnom ili potpuno izmijenjenom i reduciranom obliku.⁴⁴

kamenice koje je također Gunjača rekonstruirao (usp. spomenuto Predavanje u JAZU, sl. 3). Jedna od njih vrlo je slična netom opisanoj i stajala je uza zid i vjerojatno je služila za blagoslovljenu vodu. Druga pak, polukuglastog oblika i perforirana pa je morala imati metalni umetak, slobodno je stajala na postamentu u prostoru, te nije isključeno da je mogla služiti za obred krštenja kao i naša iz Crkvine u Galovcu.

U fundusu predromaničkih spomenika samo dva su sa sigurnošću služila za obred krštenja imerzijom, a to su kstionica iz vremena kneza Višeslava iz Nina i kamenica za krštenje u Crkvi Sv. Tripuna u Kotoru (usp. Lj. K a r a m a n, "Spomenici VII. i VIII. stoljeća u Dalmaciji i o pokrštenju Hrvata", *Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva*, n.s., 22-23, Zagreb 1941-42, 73 i d., sl. 10 i 19; Ž. R a p a n i ć, *Predromaničko doba...*, passim, s navedenom novijom lit.).

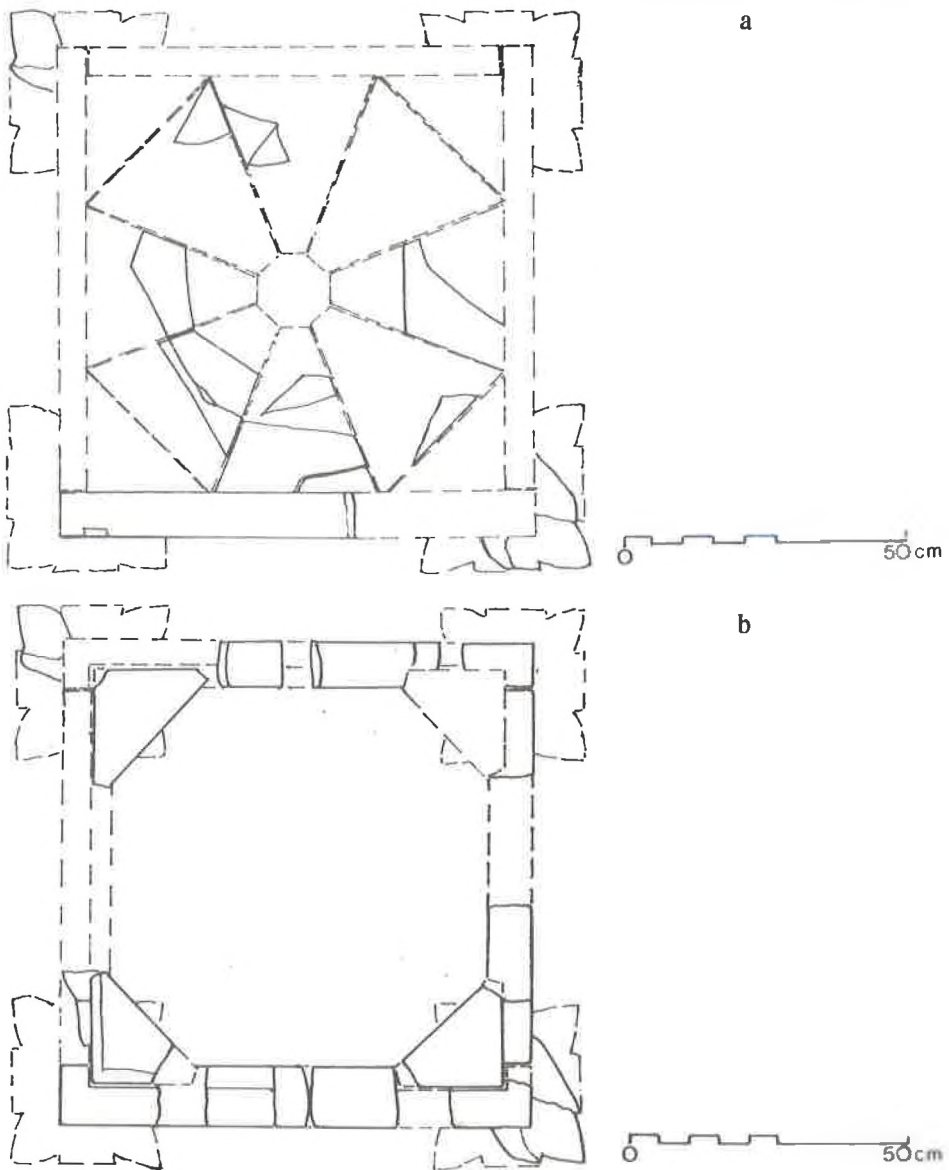
⁴⁴ Tom problemu u posljednje vrijeme posvetio je znatnu pozornost Ž. R a p a n i ć u cit. radu *Predromaničko doba...*, passim. Želimo još svratiti pozornost na nekoliko najnovijih radova koji tu važnu problematiku vezanu uz pitanje kontinuiteta od ranog kršćanstva do u rani srednji vijek obrađuju: P. V e ž i ć "Sklop župne crkve Sv. Asela, bivše katedrale u Ninu", *SHP*, III. s., 15, 1985, 201 i d.; F. B u š k a r i o l, "Istraživanja don Luke Jelića u Biogradu na Moru na položaju Glavica", *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 27, 1988, 27 i d.; V. D e l o n g a, "Kameni spomenici s 'Begovače' u Biljanima Donjim kod Zadra", *SHP*, III. s., 1990, 85 i d.; B. M i g o t t i, "Antičko-srednjovjekovni sakralni kontinuitet na području

Kako za izravno datiranje četverostraničnog ciborija također nemamo argumenata, moramo se poslužiti stilskim kriterijem, tj. tipološko-stilskom analizom ukrasnih motiva, te usporedbama sa stilski sukladnom ornamentikom na predromaničkom crkvenom namještaju, kao što smo to činili i pri obradi šesterostraničnog ciborija iz Crkvine u Galovcu. Četverostranični ciborij iz Crkvine u Galovcu bogatije je ukrašen od šesterostraničnog, međutim ni na njemu (kao ni na šesterostraničnom) nisu sačuvani cjeloviti ukrasni motivi važni za stilsku analizu spomenika, ali, unatoč tome oni se mogu stilski vrednovati kao cjelina. Naime, cjelovito uočavanje ornamentalne kompozicije na pročelnoj arkadi četverostraničnog ciborija omogućuju nam sačuvani ostaci izvornih dijelova ukrasa (T. XXXIII i prilog III). Isto tako se ukrasna kompozicija na jednoj od bočnih stranica košare može na temelju sačuvanih dijelova sagledati cjelovito u pretpostavljenoj, ali dosta uvjerljivoj rekonstrukciji (T. XXXV, 11 i prilog IV, 1b). Dvije ostale stranice košare ciborija (bočna i začelna), zbog nedostatka ukrasnih izvornih dijelova, ne mogu se stilski vrednovati.

Središnju ukrasnu kompoziciju na pročelnoj stranici arkade četverostraničnog ciborija čine glatki križ s proširenim krajevima krakova, sa strana prikazan je po jedan simetrično postavljen paun, s bočnih vertikalnih strana obrubljuje ukrasni pojas ispunjen motivom zatvorenih zavojnica, a s gornje horizontalne strane uokviruje je 19,5 cm široki ukrasni vijenac. Opisana kompozicija nije karakteristična ornamentalna kompozicija na predromaničkim ciborijima, već je ona svojstvena trokutastim zabatima predromaničkih oltarnih pregrada, na kojima se javlja u brojnim kompozicijsko-stilskim varijantama tijekom cijelog vremena trajanja predromaničke umjetnosti.⁴⁵ Ta je kompozicija

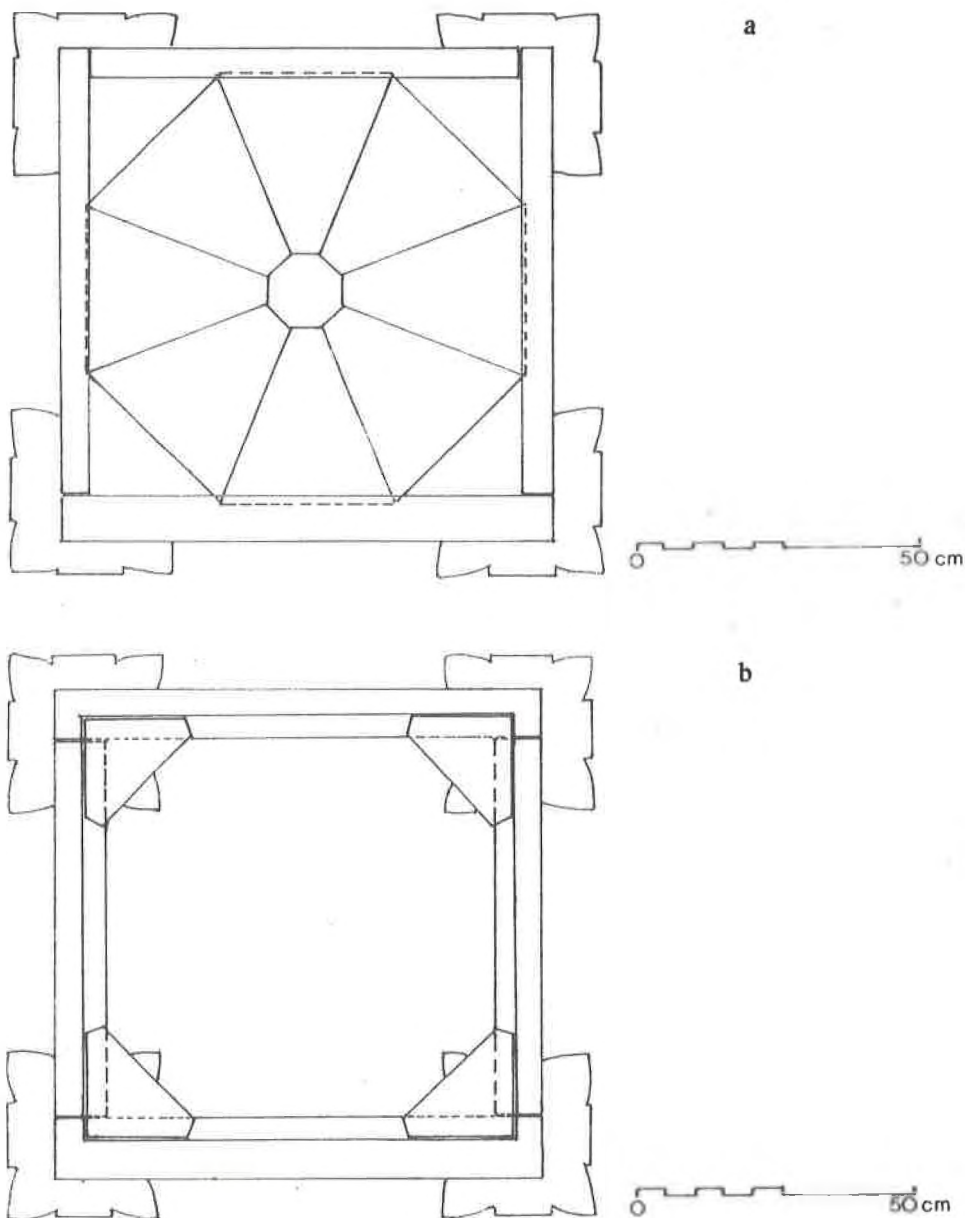
Dalmacije", *Opuscula archaeologica*, 16, 1992, 225 i d.; P. S h e v a l i e r - M. P. F l e c h e - M o u r g u e s, "Forme et fonction: la tradition dans le décor architectural et le mobilier liturgique de l'église aux époques paléochrétienne, paleobyzantine et preromane en Istrie et sur la cote dalmate", *Umjetnost na istočnoj obali Jadrana u kontekstu europske tradicije*, zbornik radova, Znanstveni skup, V. 1992, Posebno izd. Pedagoškog fakulteta, Rijeka, Pedagoški fakultet, 1993, 151 i d.

⁴⁵ U svezi s navedenom tvrdnjom želimo dati kratko objašnjenje. Naime, zna se da se paun kao ukrasni motiv javlja na stranicama predromaničkih ciborija, gdje obično ispunjava kutne površine stranice iznad luka arkade, ali takav prikaz nema euharistijske simbolike; možda samo izvjesne reminiscencije na nju. Prikaz pauna imamo na jednoj arkadi ciborija biskupa Mauricija iz Novigrada istarskog (usp. cit. rad. G. C u s c i t o u bilj. 15 "Antiche testimonianze...", fig. 8 na str. 69 i fig. 9, V na str. 71), zatim na jednoj arkadi ciborija prokonzula Grgura iz Zadra (usp. cit. rad I. P e t r i c i o l i j a u bilj. 21, *Pojava romaničke...*, T. II, 4). Na arkadi ciborija iz Crkve Sv. Marte u Bijačima (usp. cit. rad V. D e l o n g e u bilj. 7, T. III, 1) i na ulomku arkade ciborija iz Trogina (usp. cit. rad . T. B u r i ć a u bilj. 28, T. XIII, 59). Stoga se taj ukrasni motiv ne može usporediti s ornamentalnom kompozicijom na našem ciboriju. Bez dvojbe bliže analogije predstavljaju kompozicije prikazane na trokutnim zabatima predromaničkih oltarnih pregrada. Međutim, prikazi ptica na spomenutim zabatima samo su ponekad prepoznatljivi kao paunovi ili golubice, jer su ponajčešće shematizirano prikazane, bez prepoznatljivih atributivnih detalja. Ponajviše slične pticama grabljivicama, koje su u repertoaru predromaničkih ukrasnih motiva ne tako rijetko zastupljene. Primjera radi vraćamo pozornost na prikaz ptica na predromaničkom sarkofagu iz Zadra (usp. cit. rad J. B e l o š e v i ć a u bilj. 21, T. XI), u prikazane su također i na nekim drugim predromaničkim spomenicima. Nažalost, njihova ikonografska simbolika još uvijek nije znanstveno protumačena.

Sl. 7. Galovac - Crkvina, prikaz četverostraničnog ciborija s ucrtanim izvornim dijelovima krovne konstrukcije (a) i izvornim dijelovima kutnih nosača krovnih ploča i stranica košare (b); pogled odozgo.

Fig. 7. Galovac - Crkvina, a representation of the four-sided ciborium with the drawn in original parts of the roof construction (a) and with the original parts of the corner supports of the roof plates and the sides of the basket (b); view from above.

SI. 8. Galovac - Crkvina, izvedbeni nacrt krovnih konstrukcija četverostraničnog ciborija s krovnim pločama (a) i bez krovnih ploča (b); pogled odozgo.

Fig. 8. Galovac - Crkvina, the construction plan of the roof construction of the four-sided ciborium with roof plates (a) without roof plates (b); view from above.

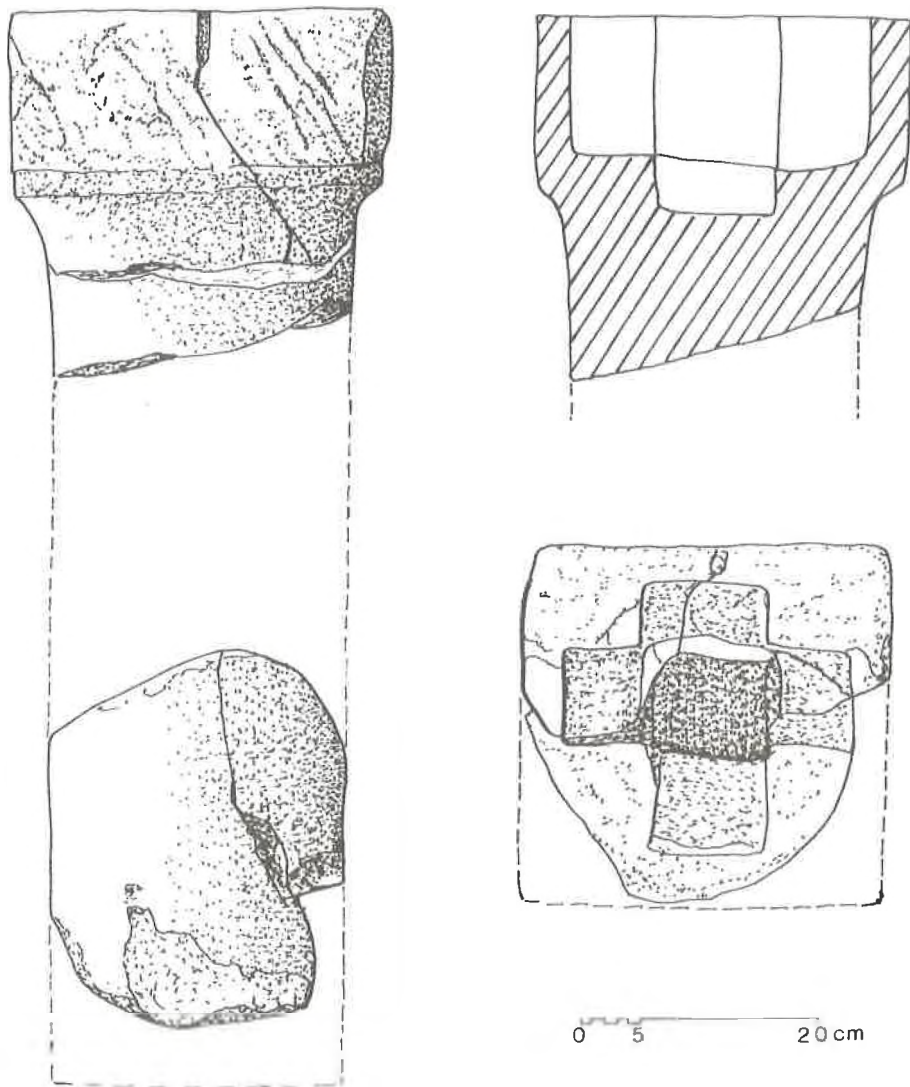
svojom ikonografskom simbolikom adekvatni ukrasni motiv za četverostranični ciborij, koji je s obzirom na svoje skromne dimenzije, kako smo to već ranije u radu istakli, mogao jedino služiti za obred krštenja.

Ako se upustimo u stilsku analizu detalja ornamentalne kompozicije s pročelne arkade četverostraničnog ciborija, primijetiti ćemo da je tijelo pauna sa strane križa prikazano s dosta detalja, a da su vrat i glava ptice tek samo naznačeni. Stječe se dojam da ukras nije dovršen, ali se može pretpostaviti da su ptice bile obojene, pa su im oči bile vjerojatno bojom naznačene. Potrebno je još napomenuti da nismo među dostupnom analognom spomeničkom građom našli bližih usporedbi za iznesene detalje spomenute ukrasne kompozicije, već samo više ili manje srodne, koje najvećim dijelom pripadaju zreloj fazi predromaničke umjetnosti, tj. drugoj polovici 9. i 10. st. Za ukras na pročelnoj arkadi četverostraničnog ciborija možemo kazati da se kompozicijski i sadržajem motiva ne nalazi niti na jednom dosad poznatom predromaničkom ciboriju, kako onima s područja Dalmatinske Hrvatske, tako ni na ciborijima iz dalmatinskih gradova na obali. Ta ornamentalna kompozicija sa svojom ikonografskom simbolikom i svojom izvedbeno-stilskom jednostavnošću predstavlja skladnu ukrasnu cjelinu i potvrđuje kreativnost umjetničkog izraza majstora klesara, kao i radionice u kojoj je ciborij izrađen.

Od ornamentalne kompozicije s jedne od bočnih stranica košare četverostraničnog ciborija sačuvao se tek neznatni broj izvornih ulomaka, na temelju kojih smo pokušali dati pretpostavljenu rekonstrukciju (prilog IV, 1b). Središnji ukras te kompozicije sačuvan je tek u dva izvorna ulomka (T. XXXV, 11) ali vrlo značajna za rekonstrukciju njegova cjelovitog izgleda. Sastoji se od glatkog križa s proširenim krajevima krakova, identičnim s križem na pročelnoj arkadi ciborija, i biljnog ornamenta s obiju strana križa. Tu središnju kompoziciju s bočnih vertikalnih strana obrubljuje ukrasni pojas guste troprute pletenice (T. XXXV, 12-15 i prilog IV, 1b), dok je s gornje horizontalne strane uokviruje ukrasni vijenac.

Od druge bočne stranice sačuvan je tek neznatni ulomak luka arkade (T. XXXI, 4). I ta je stranica vjerojatno bila jednako ukrašena kao netom opisana, dok je začelna stranica ciborija bila neukrašena, što potvrđuju njeni sačuvani izvorni dijelovi (T. XXX). Stoga se može zaključiti da je ciborij bio postavljen tik uz zid prostorije u kojoj je stajao.

Među zastupljenim ukrasnim motivima na bočnoj stranici košare četverostraničnog ciborija najindikativniji ukrasni motiv za dataciju je gusta tročlana pletenica karakteristična za ranu fazu predromaničke umjetnosti (prilog IV, 1b). Tom vremenu pripada i središnja ornamentalna kompozicija te stranice, s prikazom križa i vegetabilnim ukrasom. Istom vremenu pripada i ornamentalna kompozicija sa središnje arkade toga ciborija. U prilog rane datacije svakako idu i kapiteli, nedvojbeno najznakovitiji skulptorski detalji na četverostraničnom ciboriju, identični s kapitelima na šesterostraničnom ciboriju koje možemo pripisati početku 9. st.

Sl. 9. Galovac - Crkвина, grafički prikazi kamenice za krštenje.
 Fig. 9. Galovac - Crkвина, a graphic representation of the receptacle for Baptism.

Na temelju svega iznesenog možemo kazati da je četverostranični baptisterijalni ciborij istovremen s oltarnim šesterostraničnim ciborijem iz Crkvine u Galovcu i da su oba izrađena u istoj zadarskoj klesarskoj radionici, na samom početku 9. st.

* * *

Na kraju želimo istaknuti da smo oba predromanička ciborija iz Crkvine u Galovcu - šesterostranični oltarni i četverostranični baptisterijalni - premda fragmentarno sačuvane, uspjeli upoznati u izvornim izgledima kao cjelovite skulptorske izrađevine. To su nam omogućili njihovi sačuvani izvorni dijelovi (vidi priloge I i III), na osnovi kojih smo uradili gotovo egzaktnu grafičku rekonstrukciju (prilozi II i IV).

Kako su to rijetki nalazi te vrste kamenoga crkvenog predromaničkog namještaja s povijesnog tla ranofeudalne hrvatske države (Dalmatinske Hrvatske), njihova je spomenička i kulturna vrijednost nesumljivo značajna. Stoga bi poželjno bilo te umjetnički vrijedne spomenike rekonstruirati, jer za to postoje realne mogućnosti. Na taj bismo ih način učinili pristupačnim širokoj javnosti kao što je to svojevremeno uradilo Društvo "Bihać" s ulomcima predromaničkog ciborija iz Sv. Marte u Bijaćima kod Trogira (T. XLII) i S. Gunjača s nalazima ulomaka dvaju predromaničkih ciborija iz Biskupije - Crkvine kod Knina (T. XLI), koji danas krase izložbene prostore Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu.

Janko Belošević: TWO PRE-ROMANESQUE CIBORIUMS FROM CRKVINA IN GALOVAC NEAR ZADAR

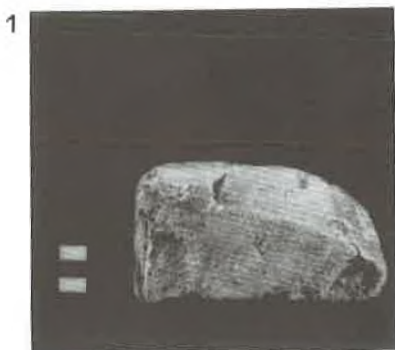
S u m m a r y

Of the many fragments of plastic art discovered by the systematic investigation of the complex archeological site Crkvina in the village of Galovac near Zadar, which has been going on for years and whose typological-functional and plastic-stylistic peculiarities represent a significant archeological found of pre-Romanesque monuments, in this paper the author dwells upon only two ciboriums - one of which is six-sided, the other four-sided.

The ciboriums are unique and rare architectonic-sculptural monuments of pre-Romanesque stone church furnishings and have been discovered only on the most significant Old Croatian localities in the Dalmatian part of Croatia - in Bijaći near Trogir, Biskupija - Crkvina, Kapitul near Knin and in the Croatian king's Dimitije Zvonimir's coronation basilica (St Peter's and Moses) in Solin; they have also been found in almost all the important churches in the Romanic cities along the eastern Adriatic coast where they were made in the first place.

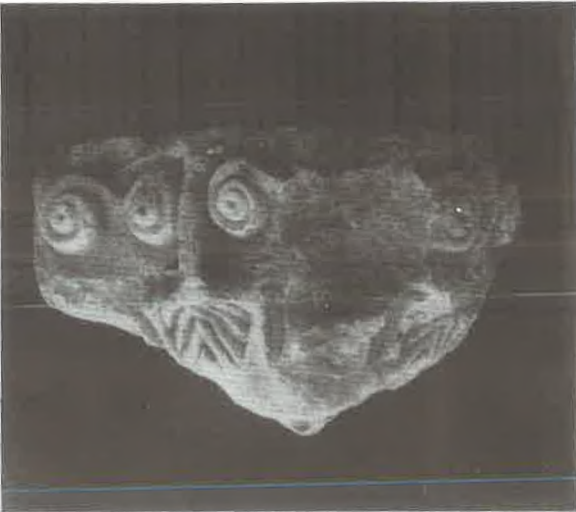
More than 160 smaller and larger fragments of the two ciboriums from Crkvina near Galovac have been unearthed. The paper catalogues and accompanies them with photo documentation. On the basis of these fragments, the author assembles the technical documentation, showing specific relevant construction details as well as complete, almost wholly exact reconstructions. This gives the reader a notion of their original appearance (Appendix I-IV). The author opines that the six-sided ciborium went with the altar while the four-sided belonged to the baptistery.

On the basis of a stylistic analysis of the decorative motifs and sculptural details of the ciboriums, the author considers both ciboriums to be contemporaneous and dates them to the beginning of the 9th century. The author believes that these are the oldest and, at the same time, the most perfectly preserved pre-Romanesque ciboriums from the Dalmation region of Croatia and represent an important scientific contribution to the study of the development of pre-Romanesque art amongst the Croats.

T. I. Galovac - Crkvina, ulomci stupova šestorostraničnog ciborija.
 Tab. I. Galovac - Crkvina, fragments of the six-sided ciborium's column.

1

2

T. VI. Galovac - Crkvina, kapiteli šesterostraničnog ciborija.
Tab. VI. Galovac - Crkvina, the capital of the six-sided ciborium.

3

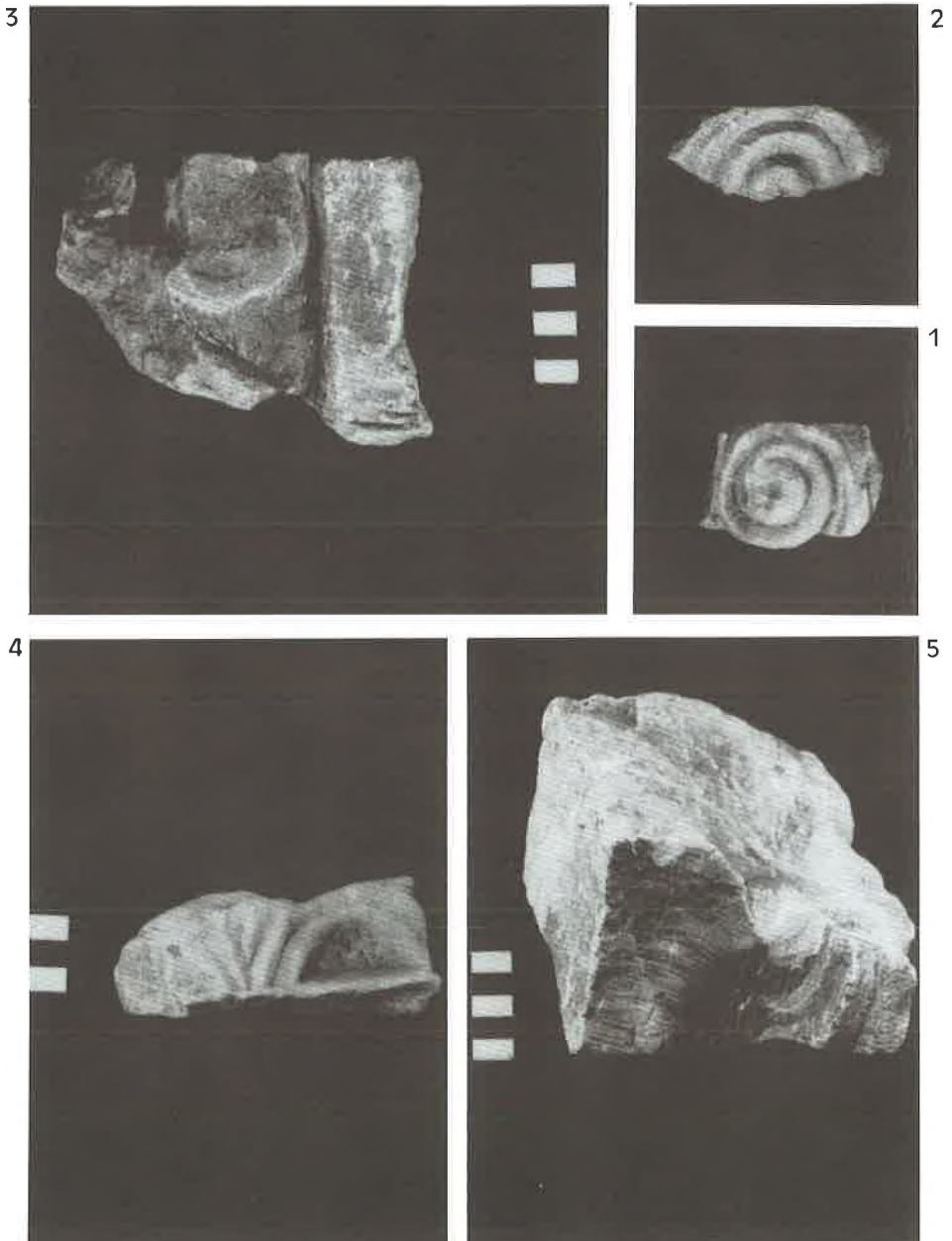
4

T. VII. Galovac - Crkvina, kapiteli šesterostraničnog ciborija.
Tab. VII. Galovac - Crkvina, the capital of the six-sided ciborium.

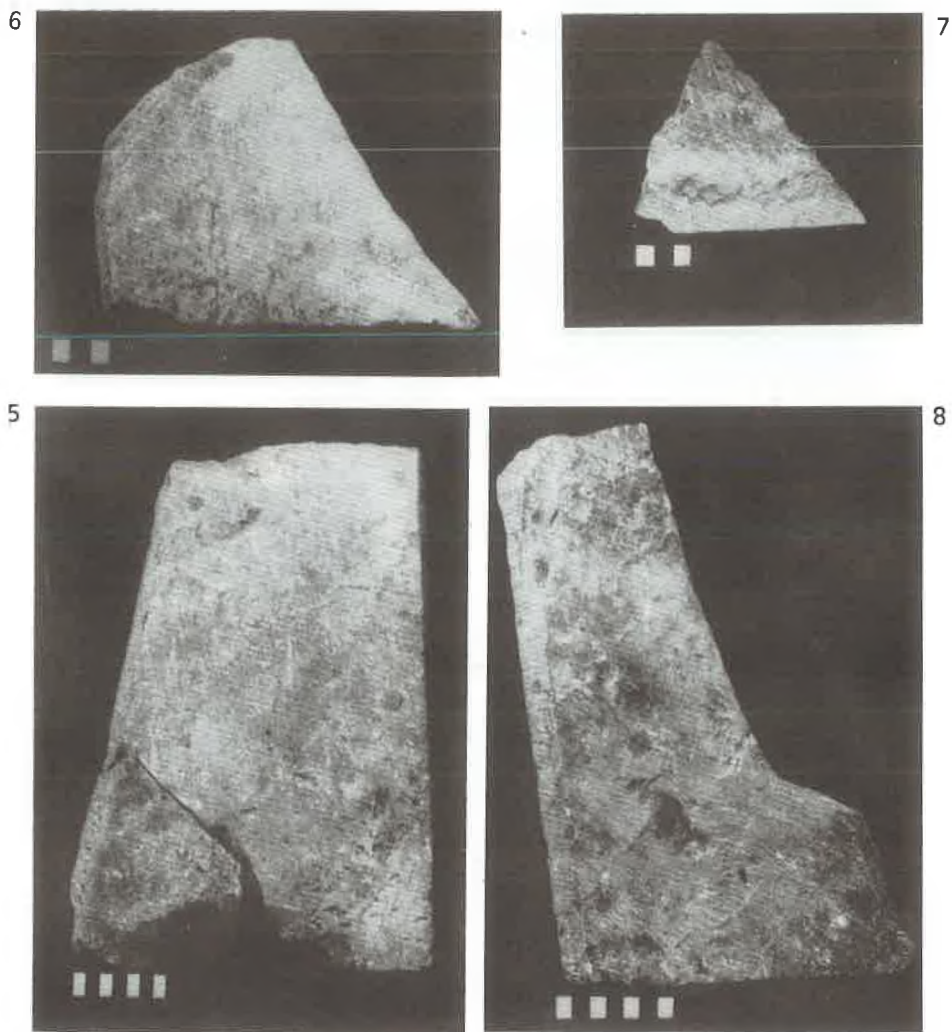

T. VIII. Galovac - Crkvina, kapiteli šesterostraničnog ciborija.
Tab. VIII. Galovac - Crkvina, the capital of the six-sided ciborium.

T. IX. Galovac - Crkvina, ulomci ukrasnog vijenca šesterostraničnog ciborija.

Tab. IX. Galovac - Crkvina, fragments of the decorative wreath of the six-sided ciborium.

T. XXXVIII. Galovac - Crkvina, ulomci krovnih ploča četverostraničnog ciborija.
Tab. XXXVIII. Galovac - Crkvina, fragments of the roof plates of four-sided ciborium.

2

2a

1

T. XXXIX. Galovac - Crkvina, ulomci akroterija četverostraničnog ciborija.
Tab. XXXIX. Galovac - Crkvina, fragments of the four-sided ciborium's acroterion.

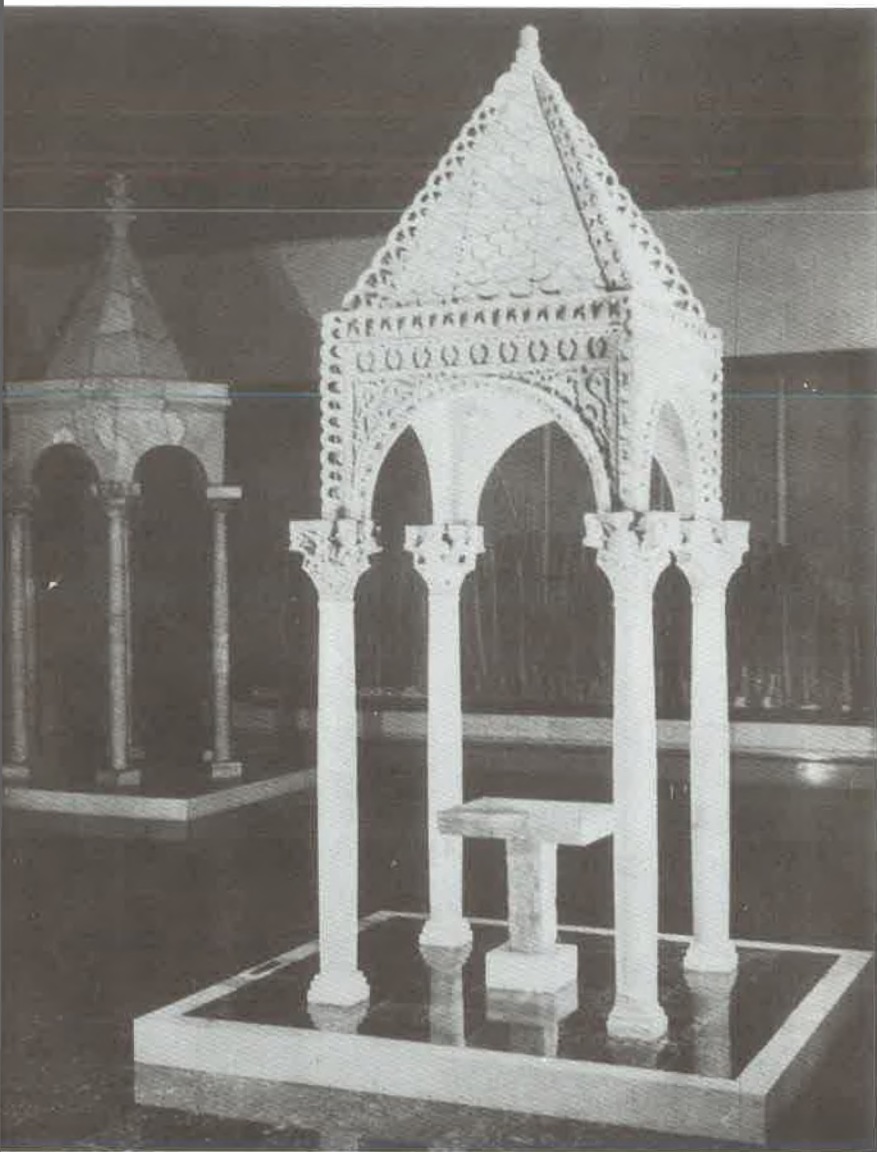

T. XL. Galovac - Crkvina, dijelovi kamenice za obred krštenja.

Tab. XL. Galovac - Crkvina, parts of the receptacle for the ceremony of Baptism.

T. XLI. Predromanički ciborij iz Crkve Sv. Marte u Bijaćima (rekonstrukcija).
Tab. XLI. The pre-Romanesque ciborium from St Mary's church in Bijaći (reconstruction).

XLII. Predromanički ciboriji iz Biskupije - Crkvine kod Knina (rekonstrukcije).
b. XLII. The pre-Romanesque ciborium from Biskupija - Crkvina near Knin (reconstructure).